Bende Liza

Nyári hó

-segesdi történetek

Bende Liza

Nyári hó

Bende Liza

Nyári hó

-segesdi történetek

írásMŰVEK
KÖNYVKIADÓ
Budapest, 2012

A kötet megjelenését
Segesd Önkormányzata támogatta.

© Írásművek Kiadó, 2012

ÚJ BABA

Az aranykutakkal dolgoztam előző délután. Homokozó lapátommal először lyukat kellett ásni a kerítés mellett, majd belefektetni a letépett virágfejeket. Végül széttördelt ablaküveg darabkákkal lezárni a gödröket. Legszebben az árvácskák mutatták meg bársony szépségüket az átlátszó üveg alatt. Előfordult, hogy az alkotásaimat másoknak is megmutattam. Az emberek csodálkoztak, de nem értettek meg.

– Elvágja az üveg a kezedet. Ilyen kicsi lány kezébe nem való üveg, hogyan is engedhetik meg a szülők ezt a játékot?

Babu a szépség utáni vágy kifejeződését látta az aranykutakban, ezért a játékot nem tiltotta meg. Abban az időben a mamámat szólítottam Babunak. Felelősnek éreztem magamat érte, ellenőriztem nem sír-e, tudni akartam, hogy a távollétemben van-e elfoglaltsága és szórakozása, ezért megbíztam, hogy az aranykutakra is nézzen ki, amikor én oviban vagyok.

– Babu, megjöttem!

A kiskaput nagy csattanással vágtam be, még az apai nagyanyám is kinézett a ház ablakán. Mindjárt láttam, hogy a füvet letaposta valamilyen jármű, talán az aranykutakat is tönkretette valaki. Gyorsan a hátsó kerítéshez szaladtam.

– Eliza, a tűzifát hozták meg délelőtt! – kiáltotta nagyanyám már rosszat sejtve.

– Itt van az ősz, kislányom.

Döbbenten álltam a rendben összerakott, magas és széles farakás előtt. Rájöttem, hogy az aranykutak összetörve alatta maradtak, az emberek nem törődtek a munkámmal és a virágokkal. Mikorra nagyanyám az udvarra kiért, én már nem voltam ott. Felmásztam a ház hátsó falához támaszkodó lépcső

K.P.

fokain. A külső padlás feljárója volt ez, amikor még használta valaki, de a korhadt fokokat már a moha is belepte. Hallottam nagyanyám hívását, nem válaszoltam. Később férfihangok vegyültek a női szipogások közé, de már konokul eltökéltem, hogy nem megyek hozzájuk vissza. Éhséget éreztem és fázni kezdtem, hamarosan sötét lesz. Babu hangját nem hallottam a kiabálók között. Pedig főleg őt akartam megbüntetni az eltűnésemmel. Hiszen megígérte, mégsem vigyázott az aranykutakra.

A születésnapomon új baba ült a székemen, tudtam, hogy az én ajándékom. Mindjárt be akartam mutatni a kedvenc Éva babámnak. De eltűnt az ágyamról, és sehol nem találtam. A szüleim nem mondtak semmit. Néhány hét múlva, vigasztalódva az új, szépséges babával, már-már beletörődtem Éva elvesztésébe. Egy nap megpillantottam, amint a szomszéd gyerekek Éva félig szétázott fejével meregetik a vizet. A házunk hátsó udvarán hatalmas dézsákban állt tavasszal az esővíz. Ott értettem meg, hogy a szüleim lecsavarták és kicserélték szebbre a régi babám fejét. Amikor ezt felismertem, sikoltozni kezdtem; a görcsös sírást csak sokára tudtam abbahagyni. Az új Zsófira nem néztem többé, de a szüleimet sem tudtam szeretni. Veszekedtek. A papám úgy vélte, hogy Eliza beteges érzékenysége miatt van okuk az aggodalomra.

Álmomban, ott a külső padlásfeljárón Simon boltos áttetsző krumplicukorkáit nézegettem a vastag üveg tartályokban. A boltos lehasított egy kis darabot, és fehér papírban a kezembe adta.

– Ez a tiéd Eliza, üdvözlöm a mamádat.

Majd Palánky méhész kertjében, figyelmesen néztem a kaptárakat.

Küldök egy könyvet a mamádnak, elviszed, Eliza?

Tudtam, hogy valami Jókai-könyvekből tanul magyarul anyám. De a könyvet nem akartam elfogadni.

– Nem megyek haza, én többet soha nem megyek haza, ezt suttogtam Palánky úrnak.

Amikor felébredtem, az arcomra sütött a nap. Valaki felnyalábolt és becipelt a saját ágyamba, de nem maradhattam ott. Gyorsan ledobtam a hálóinget, előkerestem a fűzős cipőt, hogy elinduljak világgá. Akkor kinyílt az ajtó és apám lépett be, karjában egy élő pólyás babával. Viccesen mozgatta a száját, meg a kezecskéit.

– Ez itt Gyurika, a kistestvéred, tegnap éjjel született.

A NÉMET NŐ LÁNYA

Masszív kő kereszt talapzatára lépett fel az iskola udvarán, hogy messzire lásson. Lábujjhegyen pillantotta meg az érkezőket. A fenyő lehajló ágai takarták Elizát a domb tetején. A copfja általában rendben volt, a piros masnik frissen vasalva. Időnként a cipőjére pillantott. Megtörtént, hogy a reggeli sorakozón piszkos lábbeliben őt is kiállították a sorból alsó tagozatban; szégyenkezhetett a fényes cipős nagyobbak előtt.

Iskolába menet sokszor nagy sárban caplatott. Közel lakott, ezért a latyakos út magyarázattal nem védekezhetett. Tanítói szigorúan vették a tisztaságra nevelést, az udvari vécében is volt tisztasági felelős minden évszakban és minden tízperces szünetben a tanítás alatt. A tantermekben vaskályhával fűtöttek. Előfordult, hogy az igazgató szénszünetet rendelt el a leghidegebb téli napokon. Máskor felszólította a gyerekeket, reggel mindenki hozzon magával egy rönk tűzifát.

Felsősegesdi katolikus családban nőtt fel, a keresztanyjától bérmálási ajándékba csontfedelű imakönyvet kapott. A gyerekek vallási nevelése a mozgalmi élettel párhuzamosan zajlott, az iskolában csak a rossz tanulók nem lehettek úttörők. A húsvéti ünnepeket követő tanítási napon intőt cipelt az ellenőrző füzetében egész délután. Az igazgató kérdésére: ki jelent meg a körmeneten? – egyedül ő jelentkezett. Anyja nem szidta meg az ellenőrző láttán, inkább elsápadt egy kicsit.

– Hiszen mami vitt magával. A többiek is ott voltak a feltámadáson – gondolta este az ágyában.

Ötödikben a másvallású osztálytársak érdekelték. Valaki elmondta, hogy tavasszal a református templomban konfirmálkoznak.

– Fehér selyemruhát kapunk, fehér szandállal.

A kislány nem értette.

– Mi lehet a konfirmáció?

Hangosan is kimondta, de az idegen szó értelmét így sem találta meg akkor. A katolikus templomhoz képest a református jelentéktelennek bizonyult, csak egy sápadt csillag tűnt fel a tetején. Belülről még nem látta, nem járt addig egyedül Alsón.

Szerette a falut, az otthona volt mindenestől. Igen nagy szabadságban kóborolt erdőn-mezőn. Csak a hosszú hajú öreg kecskést kellett elkerülni, aki sokszor mutatkozott fák vastag törzséhez dőlve a határban. Ő minden más ismerőstől feltűnően különbözött. S a gidája még az ablakokban nyíló muskátlik virágát is lelegelte a Szabadság téren. Elizáék a bölcsőde mellett laktak. A terebélyes puszpángbokor ágai között el lehetett bújni. Onnan figyelte meg, hogy a gyenge állat estefelé a párkányokig ágaskodik.

Hálószobájából a jégveremre látott. Gumicsizmás emberek nagy tömbökben hordták a jeget. Honnan szállították, és mire használják, nem tudta pontosan; ő kunyhót épített volna jégkockákból.

– Honnan hozza? – kiáltott ki a csizmás embernek, de ő nem méltatta válaszra, vagy észre sem vette a copfos kislányt.

Téli meséket akart. Akkoriban olvasta Andersen Hókirálynőjét. A Bazsov-mesék Urál vidéki történeteiben is nagy hó esett, belepte a drágaköveket. Azokat a drágaköveket az

Ezüstpatás Őz dobbantotta ki patájával a földből. Eliza élénken elképzelte, az őz agancsa ötágú.

A harangozó Odilo szerzetessel szabad volt a falun kívül is beszélgetni. Lepkéket gyűjtött a réten, vagy hozzá hasonlóan barangolt a vidéken.

– Gimnáziumba járok levelezőn, érettségizni szeretnék.

– És azután?

– Beiratkozom a teológiára. Pap lehetek, ha elvégeztem azt is.

–Szeretném, ha sikerülne! – válaszolt Eliza. Meghallgatta még, hogy a tanács hamis tartalmú igazolást állított ki, amely szerint Odiló földműves Segesden. Az igazolást a középiskolájában kérték. Előfordult, hogy a szerzetes szil, vagy cserfa levelet hozott távolabbi erdőkből Eliza növénytan gyűjteményébe. A favágás technikáját is bemutatta.

Akkoriban a kislányok papírszalvétát gyűjtöttek. Római darabjaikat a fiatal Miklós káplántól kapták. Eliza meglátogatta a papot nem egyszer, ő mandarinnal kínálta a szobájában, de a földgömböt is együtt forgatták a kintről beszűrődő fényben.

– Mutasd meg az Atlanti óceánt! Keressük meg a hozzánk legközelebbi tengert! Milyen partokkal érintkezik, hogy hívják az országokat?

Azokban az évtizedekben déligyümölcsöt a falusi boltban nem árusítottak. A mandarin is Rómából érkezett, minden darab külön selyempapírba csomagolva. Már a doboz illata is csábított. Egy idő után a káplánt nem találta meg a kolostorban, hiába kereste a szokott időben. Azt mondták, „kiugrott a rendből". A kislány ezt nem értette pontosan.

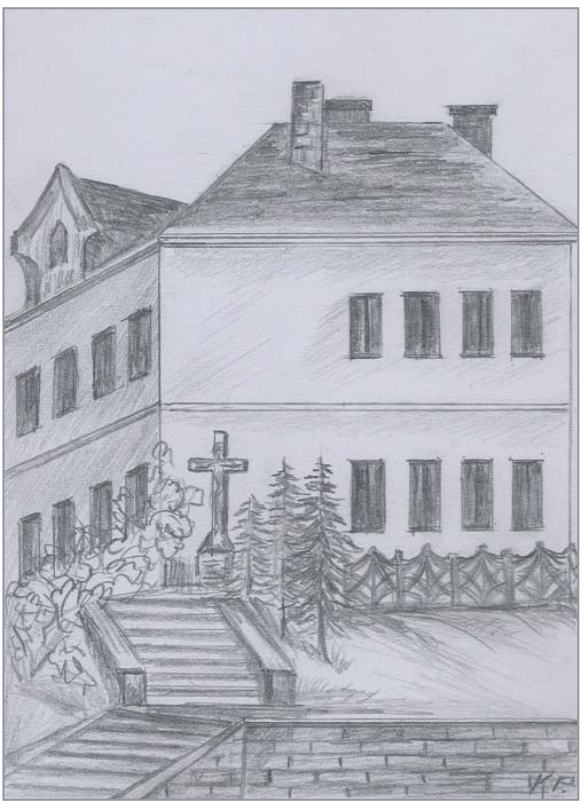

Megszökött egy nővel. Így mondták máskor, és ő tovább nem kérdezősködött.

Moszkvai és drezdai iskolásokkal levelezett. A német kislányt Almuth Lübbersnek hívták. Eliza édesanyja Almuth leveleit németről magyarra, a kislányáét magyarról németre mindjárt lefordította. Ő saját kézírásával átmásolta levélpapírra az idegen szöveget, mielőtt postára adta. Az orosz nyelv kezdettől könnyen ment neki. Az orosztanár bármikor szívesen végignézte, hogyan pattogtatja gumilabdáját az iskolaépület falához. A tanár számolta a dobásokat.

Amikor séta közben elhagyta a kastély parkját, már távolodott a falutól. A templom mindenhonnan látszott. Olvasta valahol, hogy a kolostor a dombtetőn középkori maradványra épült.

A bogáti úton olykor sürgönypóznák titokzatos zúgását hallotta. Hallgatózott, és kis vágyak kezdtek nyújtózkodni benne a távoli, ismeretlen tájak felé. Integetett a vonatok után. Ezek a személyvonatok a somogyszobi csomópontból indultak a Balaton felé, vagy a balatonszentgyörgyi tűnt fel a falu határában. Jól tudta, hogy átszállva hamarosan Csurgó és Gyékényes, majd Murakeresztúr következik; ez jelenti Magyarország határát is Jugoszlávia felé. Járt már akkor Jugoszláviában, '56-ban először. Hegyek közé vitték.

Nemrég abroncsos szoknyára vágyott. Almuth viselt olyat a Zwinger belső udvarában készült fotón. Látott tüll alsószoknyás ruhát Szigetváron is az osztálykiránduláson. Nagyobb, idegen lányok viselték.

Eliza a faluhoz tartozónak érezte magát. Ám egy nap megtudta, hogy a környéken így emlegetik: „a német nő lánya".

ŐZIKÉS ZSEBKENDŐ

A zsebkendő ott lapult a tavaszi kabátom zsebében. Alig látszottam ki a magas padból. A szokásos helyemen ültem a templom első sorában a szüleimmel és a nagyszüleimmel. Amikor a felnőttek felálltak, azt tettem én is, máskor letérdeltek, vagy énekeltek, őket utánoztam. Húsvét vasárnap volt. A nehéz kosarat segítettem a templomba cipelni, nehogy leejtse a mami véletlenül. Az út meredek, laza löszfalak között vezetett a mi szív-virágos házunktól, fel a dombra. Fehér kendővel letakart kötözött sonka és festett tojások, meg egy csokor friss barka rejtőzött a vesszőkosárban. Húsvéti szokás szerint az élelmiszert a templomba szenteltetni vittük.

Körülnéztem és láttam, hogy minden család mellett ott áll egy kosár ezen a vasárnapon. Az oltárok feldíszítve, a bal oldali Jézus-szobor és a jobb oldali Szűzanya barátságosan tekintett rám. Mintha örülnének, hogy eljöttem hozzájuk, és már megtanultam, melyik a bal kezem. Régóta ismertem őket.

Izgatottnak éreztem magam, izegtem-mozogtam. Nagyon szerettem volna az őzikés, új zsebkendőt megnézni újra. Indulás előtt alig volt szempillantásnyi időm rá. Pedig a képen a kedvenc mesém szereplőire ismertem. A kicsi királylány – kinek a nevét mesélés közben mami mindig az én nevemre, Elizára változtatta – és a testvére, Öcsike álldogált rajta szomorúan és tanácstalanul. A kis királyfi éppen őzikévé változott az erdőben. Én akárhányszor hallottam ezt a mesét, nem tudtam megállni, hogy a kiságyában csörgőző öcsikémet ne figyelmeztessem.

Öcsike, nem szabad inni az erdő pocsolyáiból, akármilyen szomjas leszel is! Mi lenne velünk, ha kint, az istálló szénájából tudnánk csak megvetni a fekvőhelyedet?

Nagyanyám egyszer közbeszólt.

– Gyurika nem érti, amit mondasz neki Eliza, még nem tanult meg beszélni; ő csecsemő. De nagyon szeretjük, és mindannyian vigyázunk rá. Nektek nem is kell az erdőbe menekülnötök, ugye?

A nagymisén hajtottam volna az időt, mert ünnepi ebéd után, alvás helyett ilyenkor indultunk a rétre. Évenként ismétlődő, híres tavaszi eseménynek számított a Tüskevár-réti, közös húsvéti szórakozás. Alig kezdtek rügyezni az első fák, mi már tervezgettünk. A nagylányok a legkisebbeknek is feladatot osztottak. Integetni a vonatok után például. Ott a réten mutattuk be egymásnak az ajándékokat, hímes és piros tojásokat cserélgettünk. A házaspárok és a fiatal jegyesek a fűben egymással nevetgéltek. Akinek a nyuszi narancsot is hozott, a többiek szeme láttára bontotta fel, osztotta gerezdjeire és kínálta körbe az illatos gyümölcsét. Alkonyatig labdáztunk. A pirospettyes, nagy gumilabdámnak azon a tavaszon mami hálót is horgolt. Hogy a karomra akasztva, mint valami táskát, vihessem a rétre. Hiszen mindkét kezem ajándékokkal lesz tele. Ügyes voltam a „hátulsó pár előre fuss!" játékban. Vártam a délutánt, a gyorsaságomat szerettem volna megmutatni.

De a mise csak nem akart véget érni. Nem bírtam tovább, megpróbáltam egyik kézfejemet óvatosan a zsebkendőért csúsztatni. Kitapogattam a finom anyagot, óvatosan kiemeltem és az imakönyv helyére terítettem szét. Nekem még nem volt saját imakönyvem. Kicsit nyújtózkodni kellett felfelé,

a festett mesefigurákat így is a helyükön találtam. Öcsike már őzikévé változott, de én tudtam, hogy a gonosz varázslat nem tart örökké.

Mami szigorúan nézett rám, ezért a zsebkendőt összehajtogatva a helyére tettem. Amikor az ismerősökkel együtt a családom tagjai kiszálltak a padból áldozáshoz, ismét nem tudtam türtőztetni magam; még egyszer megpróbáltam szétteríteni a kicsi kendőt. Mami tekintete másodszor is visszaparancsolt. Éreztem, hogy haragszik, mert nem az imára figyeltem és miattam szégyenkezniük kellett a falu előtt. A szertartás végéig már csak előre, a főoltárra néztem, még a barátságos szobrokra sem tekintettem többé.

A „Krisztus levétele…" oltárkép előtt a főhajóból kivonulva, ujjaink hegyét a szenteltvíz tartóban megmártva és térdet hajtva, már szaladtam is volna ki a rétre.

Zúgtak a harangok. A löszfalak közt hazafelé bandukolva a családom elzárkózott tőlem, még a szentelt barkát sem engedték vinni.

Ebéd után a szüleim beparancsoltak az utcai szobába. Magammal vihettem a kedvenc babámat és a nagy meséskönyvemet, meg az őzikés zsebkendőt. De kulcsra zárták kívülről az ajtót, miután közölték velem, hogy a templomban méltatlan magatartásom miatt estig a szobában maradok egyedül.

Mozdulatlan ültem. A hajas babára egész délután nem néztem, a könyvet nem lapozgattam, és az őzikés zsebkendőt már nem terítettem szét.

CSALÁDI ÉLET

– Ne beszélj vele! Apádat ez a zsidó kurva csábította el. Ezt a mondatot nem tudtam elfelejteni. A jól értesült asszony olyasmivel szembesített, amit első hallásra nem értettem. Szerencsétlenül álltam ott a két, inkább csak látásból ismerős nővel az orgonabokrok előtt. Aranka Esztert, apám munkatársát vádolta.

Anyám szerint indulatból sok mindent mondanak az emberek. Később megbánják.

– Mama, mit jelent a zsidó, a kurva és mit a csábító?

– A zsidó egy vallást jelent. Eszter régi zsidó családból származik, ahogyan mi sok nemzedék óta katolikusok vagyunk.

Ezzel tovább nem kellett törődnöm akkor. A másik csúnya szó, kérte, hogy én ne használjam. A jelentését nem árulta el.

Már tudtam olvasni, könyvtárba jártam. El is szaladtam, hogy kikeressem a „Magyar nyelv szótárából". A „testét áruba bocsátó nőt" továbbra sem értettem. A „csábító" valamivel ráveszi a másik embert olyasmire, amit az nem akar. Elhatároztam, hogy én soha senkivel nem teszek ilyet.

Apám a legutóbbi kiküldetésből nylonblúzt hozott a mamának. Amikor kibontotta, hozzátette, hogy a blúzt a kedves Eszter választotta. Megpillantotta annak a távoli városnak a kirakatában, és mindjárt szólt is neki.

– Helennek, a feleségednek nincs még ilyen divatos blúza, vegyük meg neki!

Tudtuk, hogy akkoriban Eszter segített neki mindenben. Feltűnt, hogy a mama nem szólt semmit, és a blúzt nem csak

akkor nem próbálta fel, de az óta sem láttam rajta. Nyitogattam a szekrényét is, de a nylonblúzt nem találtam meg.

Haragudtam papára. Egy este elég későn jött haza. Mami megpróbálta a vacsoráját melegen tartani. Apám kedvéért csirkepörköltet főzött, pedig irtózott elvágni a baromfi nyakát. A leforrázott bőr és a tollak látványa is undorító volt.

Sokáig csak a kutya ugatott kint. Már rég' az ágyamban feküdtem. Cirpelésbe kezdtek a tücskök. Erős jázminillatot éreztem, a sövény virágzott az udvaron. Füleltem: mikor nyikordul meg a zárban a kulcs?

Amikor nagysokára tényleg meghallottam, hálóingben kibotorkáltam a konyhába én is hozzájuk.

Apám veszekedett, nem akkor először. Elege van a melegített ételekből, nem kell neki. És valami hasznomat nekem is vehetné, ha behoznék pár tojást a kamrából. Inkább rántottát enne, az legalább friss.

A mama ott állt készségesen, több órányi, hiábavaló várakozás után is, hogy most rántottát süssön neki.

A haragtól elvörösödtem. Bementem a kamrába. Nem pár tojást, mint kérte, egész szakajtóval cipeltem ki. És nem vártam meg, hogy erre megjegyzést tudjon tenni. Kiborítottam előtte a konyhakőre a tojásokat. A legtöbbjének szétloccsant a sárgája is egyből. Most apám vörösödött el. Ordibálni kezdett. Gondolhatta volna, hogy anyám a gyerekeket is ellene fordítja.

A délutáni, kiadós eső után még ott száradt a mama legjobb pár cipője a sparherd előtt. Apám hirtelen támadt haraggal felkapta, és beledobta az izzó parázsba.

– Nem kell felvenned többé Helen, azt is tőlem kaptad!

Sírt a mami. Próbálta megmenteni a bőrcipőt.

Apám mintha elgyengült volna, ilyenkor az önsajnálat következett.

– Miért akarnék hazajönni? A vállalatnál akad, aki kedves hozzám.

Mindezt végignéztem. Anyám megpróbált a szobámba visszavinni. Közben én is kiabáltam.

– Nem kedvesek, meztelenül táncolnak a vállalati asztalon neked!

Ezt Arankától hallottam, de apám nem tudta. Bevágta az ajtót, és kabát nélkül viharzott ki az éjszakába.

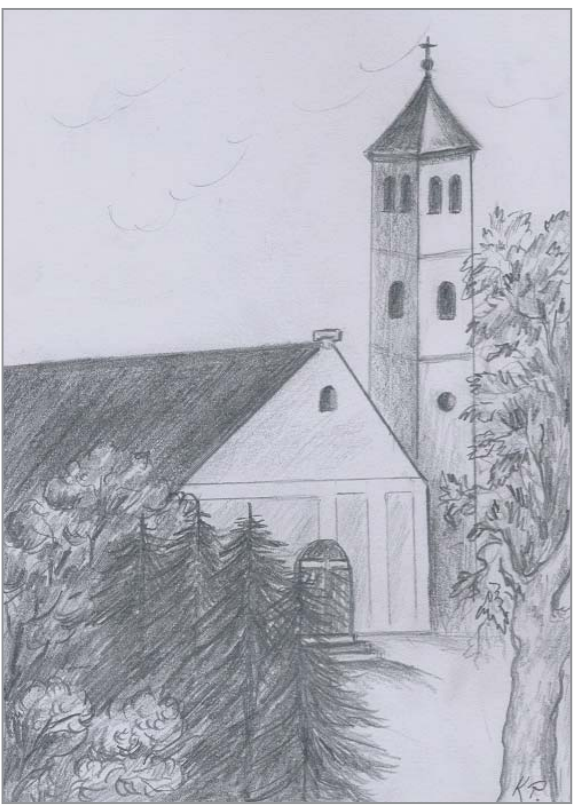

VÖRÖS CÉDULA

Karácsonykor a részeges második szomszéd gyerekei a Jézuskát várták, amikor a körzeti megbízott gumibottal kopogott az ablakukon. A rendőr a nagyfiút szenteste magával vitte, a könyörgés hiábavalónak bizonyult. A bűnös egy szál fenyőt vágott ki a csemetekert fái közül, majd hazavonszolta, hogy feldíszítse a testvéreinek. A nyomok a hóban egészen a házukig elvezettek.

A történtekről még az éjféli mise előtt a mi utcánkban mindenki értesült. Apai nagyanyám mézes süteményt vitt át a könnyektől maszatos gyerekeknek, de az ember durván bevágta előtte a gyengén záródó, piszkos ajtót. Megváltónk születése napján, illatos fenyőgallyakkal tűzdelt szószékről a plébános is kiprédikálta a fiú bűnösségét. A templomhajóban és a kóruson térdeplőket Istennek tetsző életre és bűnbánó magatartásra szólította fel.

– Könyörögjünk a bűnösért! Könyörögjünk!

Eléggé fáztam az új, sötétkék szövetkabátban, és a lábfejem már elzsibbadt a szűk cipőben. A kalapot apám mellett bandukolva, mindjárt induláskor letéptem a fejemről, mert a többi lány nem viselt mifelénk hasonlót. A fejük vastag sállal volt bekötve, néhányuk vállára öreg berlinerkendőt tekertek az anyák, alig tudtam felismerni őket. Csak a szemük és az orruk látszott ki. Mami el sem jöhetett velünk az éjféli misére, mert Gyurika belázasodott. Vizes borogatást kellett időnként a forró testén cserélgetni. A betlehemi Jézus előtt mégis felszabadultan énekeltem a kántorral és a hívekkel együtt, Mennyből az angyal… Ünnepek között

apám rendezte a fenyőfa kárt, és Imrét hazaengedték. De a tolvaj bélyeg azután is rajta maradt.

Karácsony másnapján a házunk bejárati ajtajára kiszögelték a faluban rettegett vörös cédulát. A jelentését mindenki ismerte: vigyázat, fertőző beteg! Házi fogságba kerültem, mert Gyurikától a viszkető, hólyagos kiütéseket én is elkaptam. Csak az ablakon keresztül nézelődhettem kifelé. Egy kocka mami sütötte csokoládé azért nekem is jutott. Ünnepek előtt segítettem a porcelántálban tejből és kakaóporból kikeverni. Erős megfázásra Nyitrai doktor külön orvosságot írt fel. A tenyerével megütögette az arcomat, ezt kedvességnek szánta, de én ki nem állhattam, és vasbort ajánlott, mert eléggé sápadtnak talált. Vastartalmú, kanalas orvosság volt ez, napi háromszor. Mami cérnakesztyűt húzott a kezünkre, hogy a kiütéseket ne tudjuk elkaparni.

Megindult egy nagyobb havazás. Aki hozzánk jött, a karácsony előtt kopogósra fagyott és havas udvarról kiálthatott be, mit akar. Ott álltak meg az emberek a csupasz körtefa alatt. Szerettem volna a cipőm sarkával törni kint a jeget, nem lehetett. Hegedűs Mariska, az első szomszéd lánya beszökött a szobába hozzánk pár percre egy óvatlan pillanatban. Tőlük hordtuk a frissen fejt tejet, nagy piros, fedeles kannában állt minden reggel a konyha kövén. Ölbe kapta a karosszékben kornyadozó Zsófi babámat. Persze, Zsófi mindig lázas volt, amikor én is. Nagyanyám fertőtlenített vizes lavórért és rongyokért szaladt, hogy Mariska kezét és a kilincset letörölje. A védekezés kárba veszett, mert a kislány özvegy anyja fél óra múlva megkocogtatta az ablakot. Kérte, vigyázzunk a gyerekére, akit magával hozott. Az ő lánya különben volt már kanyarós. Majd egyszerűen otthagyta, és sietős léptekkel

távozott a csikorgó havon. Nem hallgatta meg azt sem, hogy mi Gyurikával nem kanyarós, hanem bárányhimlős betegek vagyunk.

Így történt, hogy amíg Gyurika Mariskával a szoba mélyén nagy átéléssel karácsonyi misét játszott, még oltárt is építettek; én végignéztem, amint Hegedűsék házánál végrehajtók dörömböltek.

– Hegedűsné, nyissa ki!

A hivatali embereket ismertem látásból. Sokan féltek tőlük, és nekem is volt tudomásom arról, hogyan hordatták el a hátsó kukoricagóréból a termést erőszakkal. A tojásokat is elvitték, meg a kolbászt a legutolsó szálig. Ezt úgy nevezték, beszolgáltatás. Az őszi-téli hónapokban többször megjelentek.

Mariska anyja megpróbált küzdeni. Amikor rátörték az ajtót, védekezett. A végrehajtókat azzal a cirokseprűvel ütötte-verte az udvaron, amivel a hídra hullott faleveleket szokta sepregetni. Megsebesült egyikük. Valami kötést keresett a lódenkabát zsebében. Hirtelen a szemére szorított egy kockás zsebkendőt. Ketten hátracsavarták az asszony karjait, és a fekete autóba tuszkolták. Mielőtt beszállt, erős hangon azt kiáltotta, hogy a német Helen, az én anyám viselje mostantól gondját Mariskának. Erre csak pár napig volt szükség. Szilveszter napján váratlanul visszajött.

A jégvirágos ablaküvegre karcolgattam. Szomszédaink elhurcolásának furcsa képeit seprű és fenyőformák idézték. Kicsi-Mariskát nem fertőztük meg himlővel, és Hegedűsné egyszer csak, mintha soha el nem vitték volna, ott állt a kiskapuban egyedül. Nagyanyámért kiáltottam. Nedves mosószappannal a kezében nyitott ajtót.

Sokszor átgondoltam addig, hogy Imre az erdészet fáját vitte haza. Majdnem sikerült megértenem, hogy a jó szándék ellenére miért lopás, amit karácsonykor tett. Ennél tovább nem jutottam. Hegedűsné a tulajdonát védelmezte elég durván a másik erőszak ellen. A szüleim talán ezért segítettek neki? És ki küldte a végrehajtókat? Most ki a bűnös, akiért imádkoznom kell?

KOLOMPÁROK

Ha nem leszel jó kislány, elvisznek a kolompár cigányok. Ezt a mondatot a falumbéli kislányok nem tudták kikerülni. Nekem is sokszor mondták. Elrántottam a fejemet csattogó ollók elől a fodrász székében, és már hallottam is a hátam mögött valakitől.

Egyszer még nagyapa is emlegette őket, amikor a bíbor mezőn előre nyargaltam. Hiába kiáltozott utánam, már elveszített szem elől.

A vasútállomás közelében volt egy búzavirágos gabonatábla. A nyárialma-fáig úgy lehetett eljutni könnyen, ha átvágtunk a vetésen. Elképzeltem, kolompárok alszanak a magasra nőtt, letaposott búzában. Egyszer láttam is megmozdulni valamit, szedtem a lábamat hazáig, hátra se néztem. Kezemben a pipacsok összes szirma lehullott, amíg én futottam, csak a száruk maradt meg. De a kolompároktól megmenekültem.

Amikor Katival először találkoztam, elbújtam a nagymama karosszéke mögé. Nagyapa hétköznapi hangon szólt be a kiskapun, egy kolompár asszony kosarakat hozott. Jó lesz majd a diófalevélnek. Mesélték neki, tavaly annyi hullott, hogy nem győzte a menyük egyedül söpörni.

Csodálkoztam, hogy az apai nagyszüleim csak úgy beszélgetnek vele. Nagyanyám Katinak szólította, mintha akármelyik Kati lenne. Itt nincs rendben valami. Megfordult a fejemben, hogy eladnak most neki. Talán engem kért a vesszőkosarakért cserében.

– Ki lehet ez a fürtös, fekete hajú kislány? – fordult egyenesen hozzám a kérdéssel Kati, miközben dohányt tömködött a pipájába.

Megszeppenten azt feleltem, hogy én jó kislány vagyok.

– Kati a nevedet szeretné tudni, mondd meg a nevedet Eliza! – így nagyanyám. Szerencsére hozzátette, hogy az unokája igen jó kislány. El akartam rejtőzni a házban, de az asszony megelőzött, ő maga indult el a kertek alatt visszafelé, ahonnan jött. Hosszan néztem utána. Lassan távolodott a napraforgók között az erdő irányába.

A kolompárok vesszőkosarait egész ősszel használtuk. Télig nem jött közülük senki. Maminak óvatosan hoztam szóba ezt a Katit. Anyám mondta meg akkor, hogy nem kell félni tőlük. Csak szóbeszéd, hogy összeszedik az idegen gyerekeket. A sajátjaikat sem tudják etetni rendesen.

– Az idei tél is hosszú lesz nekik – tette hozzá.

Mami szavai a biztonságot jelentették számomra. Neki hittem elsősorban, ha kérdésem akadt.

A leghidegebb napokon, amikor hótorlaszok zárták el az utakat minden irányban, a Barátdombig sem juthattunk el a kis szánjainkkal. A szomszéd gyerekekkel bújócskáztam a dohánypajtában. Ebéd után, amikor a játszótársak közül elsőként érkeztem, már volt ott valaki. Ismertem a száradó dohánylevelek szagát, és feltűnt, hogy vegyül hozzá még valami ismeretlen. A kolompárok ruhájának ázott, vagy füstös szaga. Hátrálni kezdtem. Mielőtt még elfuthattam volna, előlépett egy csapzott hajú, kolompár férfi a homályból. Halkan beszélt, talán ezért hallgattam meg. Bemutatkozott. Vendelnek hívják, ő Kati férje. Ismerik a feleségét ezen a portán. Még nem hallottam a porta szót. Szólnék-e a házbelieknek,

hogy Kati a pajtában, betegen fekszik? Hívtam a mamát. Megtudtam, hogy a beteg asszonynak kisbabája születik, a doktornak is üzentek a szüleim. Begyújtottak egyik hátsó szobában, ott fektették le az asszonyt. A kisbaba nehezen érkezett a világra. Mi addig a levélfüzérek alatt randalíroztunk, Vendel mesélt. A várandós asszony reggel úgy érezte, nem maradt neki sok hátra. Bábaasszonyt akart, ezért vonszolta be kéziszánon a faluba. A kertek alatt érkeztek, így jutottak hozzánk észrevétlen. Az egyes szavakat, a részleteket most sem értettem pontosan: várandós, nem maradt sok hátra, az egészet felfogtam mégis.

Mesélték a nagyobbak, hogy a kolompár gyerekek szeretnek pucérkodni, iskolába nem járnak. Én sem jártam még. A hátsó szobánkban, nehéz vajúdás után megszületett Kati és Vendel legkisebb fia, Máté. A kisteknőben vitték el tőlünk.

Az évek során megszoktam ezt a családot, váratlanul jöttek és mentek. Az ember mindig megemelte a zsíros kalapját előttem, úgy köszönt. Hamarosan öregnek tűntek. Kati copfjaiban a tépett rongycsíkok egy idő után eltűntek szem elől, tarka kendővel takarta be a fejét. De azért beszéltek velem.

Megjegyeztem néhányat a szavaik közül. Sastri=vas, somnakaj=arany, kahst=fa. A dió pedig akhor. Nem tudták a szavakat leírni, csak hallás után lehetett azokat megtanulni tőlük. A kútkáván ülve lóbáltam a lábamat, s próbálgattam, akhor, kashta. A diófával együtt nőttem én is. Somnakaj. Már annyi volt az arany levél rajta, hogy egész délután söprögettem.

TANGÓ-HARMONIKA

Tisztességes járdákat sem építettek, csak a bodza virágzott a telkeken. Megmutattam a fiúknak, hogyan tudják a bodzabelet eltávolítani. Üreges botot kapunk, magyaráztam, amiből sípot és furulyát is könnyen készíthetünk. Szegény faluban tanítottam, akkor már tíz éve. Mindvégig el akartam kerülni onnan. A megyében nem volt város, amit tanári állásért meg ne ostromoltam volna. A pályázataimat elutasították.

Pedagógus-lakást és háztáji földet a községtől kaptunk, kukorica termett rajta. Az öreg Turbék Pista bácsi már az első napokban felkeresett: bevetné a földemet kukoricával, és betakarítaná minden ősszel a termést. A haszon kettőnké. Az ajánlatát ott helyben elfogadtam. Szerződés helyett kezet ráztunk. A felessel nem jártam rosszul.

A tízedik év derekán ez a falu maradt a számomra kijelölt, végleges hely. Hiszen már nem remélhettem, hogy valaha is kijutok ebből a mind szorosabbra záruló magányból. A felismeréstől kezdve mintha valamilyen álomban mozogtam volna. Érzékletesen megváltozott körülöttem is valami.

Etelkával nem születtek gyerekeink, ő odaadással nevelte másokét. Óvónő volt, a faluban becsülték. Csoportjai a nyilvános ünnepségeken is szerepeltek.

A tanácselnök és a járási párttitkár megéljenezte a feleségemet, amikor nagy unszolásra előjött, hogy szerényen meghajoljon a függöny előtt. A kislányok mindig néptáncot adtak elő a piros pöttyös szoknyácskáikban.

Etelka elhatározta egyszer, hogy balett-műsorral készülnek. A nagycsoportból hat kislányt könnyen kiválasztottunk. Általában a szőkéket tartották szépnek. Én javasoltam, hogy

legyenek barnák és feketék is, mert kedveltem a változatosságot. A szülők megvarrták a fehér gyolcs balettruhát. A próbák gyorsan elkezdődtek az iskola tornatermében.

A kislányok hajlongó mozdulatait tangó-harmonikán kísértem. Ez önmagában is örömömre szolgált. És a különjutalmam sem maradt el. A feleségem minden egyes próba végén a következő gyermek fülébe súgott valamit. Akkor az aznapi szerencsés hozzám szaladt, és finom karjait a nyakam köré tekerve, puszival köszönte meg a zenét. Azután kicsit még az ölemben maradt.

Már ötször történt így, és mindenki elégedett volt. A legutolsó kislány, Eliza, mintha megsüketült volna, nem jött oda. Feleségem megfogta a vékony kis vállainál. A bal karját is megszorongatta kicsit a fodor alatt. Csak azért tette, hogy észhez térítse, nagyon nem fájhatott neki.

– Kérlek Eliza, szaladj oda gyorsan te is! – mondta fennhangon. Ma te köszönheted meg Árpi bácsinak a szép zenét.

Ez a lány is elindult felém. Lehajoltam hozzá, mert istenemre, én annyira örültem neki, és még mindig kedves akartam lenni hozzá. Az a fodor is, a gömbölyű kivágás alatt a nyakánál, olyan megható volt.

Egyáltalán nem érdemelte meg. Amikor lecövekelt előttem, gonoszul a földre bámult.

– Eliza, puszi?

Meg is borotválkoztam a próbák előtt. Szénakölnivel locsoltam be magamat.

A tekintetét lassan rám emelte. Sokszor láttam már addig a szürkéskék szemeit. Elhiszik-e, hogy azok most zöldre váltottak? Mire én váratlanul felismertem, hogy a kiválasztásakor milyen nagyot tévedtünk. Megpillantottam a valódi

természetét, még most is beleborzongok. Ez a kislány egy igazi ördögfattya volt.

Etelka semmit nem vett észre. Nem tudom, mi munkált bennem, addig nem éreztem hasonlót. Megragadtam a fehér masnit a lány hajában, és lelöktem a padlóra. Megütöttem. Ki tudott bújni a balettruhájából valahogyan és elmenekült, csak a tépett, fehér jelmez maradt a kezeim között.

PLASZTILIN

A plasztilin szóval első osztályos koromban találkoztam először.

– Holnapra mindenki hozzon egy doboz plasztilint! – szólt osztálya felé fordulva a tanító néni. Én még csak próbálgattam a számomra értelmetlen főnevet, amikor Magdus, egy kotnyeles kislány már felnyújtotta a kezét.

– De mi az a plasztilin, tanító néni kérem?

– Olyan, mint az agyag, gyúrni lehet. A vöröses, agyagos talajt ismerjük mi is.

Igen, jól tudtam én is, hogy miről van szó. Láttam asszonyokat, agyagot döngölni a segesdi parasztházakban. Valójában ez volt a padló maga, a fából ácsolt padló, vagy parketta túl drága lett volna.

– A plasztilin mesterséges, méghozzá színes.

– Színes?

Jelentkezés, felszólítás nélkül szökött ki belőlem a csodálkozás. Kérdeztem, az almám piros lesz-e, ha plasztilinból gyúrom, és a szára barna? Tudok-e zöld almalevelet formázni plasztilinból?

Rózsi néni most nem figyelmeztetett, türelmesen válaszolt minden kérdésemre.

– Sajnos, csak a bogátpusztai vegyesboltban lehet plasztilint kapni. Kérjétek meg a szüleiteket! Vegyenek egy-egy dobozzal nektek, hogy dolgozhassunk a holnapi rajzórán!

Fontolóra vettem, hogy az én sokat dolgozó anyám, apám biciklivel sem érne oda munka után. Észrevettem, hogy rövidebbek már a nappalok, október vége felé jártunk. A vegyesbolt sötétedés előtt biztosan bezár. Mit tehetnék?

Kiterítettem a Hétszínvirág című mesekönyv nagy alakú, színes lapjait az ebédlőasztalra. Izgatottan képzeltem el, milyen lehetne a plasztilin hétszínvirágom.

„Szívem szirma szeretlek, szállj nyugatról keletnek! Szállj el, szállj el százfelé… s legyen úgy, mint akarom…"

Megnevezzük a kívánságot, és az máris teljesül. Persze, csak a Katajev mesében és nem a valóságban. Már iskolás voltam, ezért pontosan tudtam, hogy a hétszínvirág csodatévő ereje csak a mesében érvényes.

Láttam a gomolygó felhőket, mégis elindultam egyedül. A legutóbbi viharban mamit akartam megmenteni, amikor a tudta nélkül eléje szaladtam. A szél mindjárt kifordította az esernyőt a kezemből. Még nem dobtuk ki, de csüggedt, törött szárnyakkal feküdt az előszoba sarkában. Nem volt másik.

A Rinya-patak hídjáig jutottam el, lemásztam egészen az átlátszó víz színéig. Szedtem pár nádszálat ott, ahol a szitakötők aranyló szárnyakkal sűrűn repdestek. Eszembe jutott, hogy a plasztilinért fizetni kell. A boltokban mindig fizetni szoktak. Nekem nem volt pénzem.

Fűszállal összekötöztem a nádat. Előtte jól körbetekertem. Hallottam a motor hangját. Felmásztam a köves útra, és már megpillantottam egy motorost a jegenyefák között. Mielőtt még felismerhettem volna, hirtelen fékezett és megállt előttem.

– Hová-hová, Eliza, egyedül?

Levette a motoros szemüvegét, és láttam, hogy a boltos az. Már hazafelé tartott a motorral a faluba, pedig még nem volt este.

– A bogáti boltba megyek, mert plasztilint szeretnék hazavinni. Rajzórára kell és nagyon fontos, Sasvári Rózsi néni mondta.

– De a pusztai bolt messzire van. Be is zártam. Még a redőnyt is lehúztam, hidd el!

– Kérem!

Könyörgőre fogtam a dolgot, pedig ez nem volt szokásom. Azt felelte, üljek a hátsó ülésre és hazavisz engem is, mert a plasztilin már elfogyott, a mami nyugtalankodik miattam, ha elszöktem otthonról.

– Nem szöktem el – feleltem öntudatosan.

Vonakodva felültem a motorjára mégis, mert a Nap már csak vörös csíknak tűnt a szemhatáron. A villanyt bevezették nálunk nemrég, este is nézegethettem a Hollókirályt a könyvemben. De kinn a pusztán zseblámpát használtak az emberek akkortájt sötétedés után

– Kapszkodj erősen, indulunk.

Még nem ültem motoron addig, féltem is egy kicsit, de szerencsésen megérkeztünk a házunk élősövény kerítése elé. A boltos bekísért. Szomorú voltam a kudarcom miatt, ezért nem figyeltem arra, hogy a felnőttek miről beszélgetnek. Másnap mami azt mondta, hogy nem megyek iskolába, és egész nap ő is velem marad. A plasztilinra nem lesz szükség, mert az iskola nem nyitott ki.

Először el sem hittem, azután találkoztunk Rózsi nénivel a Főutcán. Próbáltam elmondani neki, hogy a plasztilin elfogyott, de nem nagyon törődött vele. Szülők a vasútállomásra siettek a gimnazista gyerekeik elé. Csurgón tanuló nagyfiúk jöttek meg a vonattal. Ismét egy új szót hallottam ekkor, FORRADALOM.

Az iskola csak a következő héten nyitott ki, a tanítás reggel közös imával kezdődött. Minden gyerek tudott imádkozni, de az iskolában nem szoktunk… szenteltessék meg a te neved… Észrevettem, hogy a tábla feletti címert leakasztotta valaki, halvány folt maradt alatta a falon. Később a régi, búzakalász-kalapácsos helyett másik, új címer került a falra. Ettől kezdve megint nem imádkoztunk az iskolában, és ott soha többé. A forradalomról azon a télen már nem beszéltünk, pedig engem érdekelt volna. Minden új szó jelentésére kíváncsi voltam. A plasztilint végül mégis megismertem. Szovjet gyurma volt, valóban színes, sok almát és sárga körtéket formáztam belőle… meg egy pompás Hétszínvirágot.

MEGSZÉGYENÍTÉS

Írásórán még a nyelvem hegye is kilátszott, annyira igyekeztem. A tanító néni egész sor karikát rajzolt elő a megvonalazott táblán. A gyerekeknek ugyanezt a sort kellett az írólapon megismételni.

Addig a szeptemberi napig már sok napocskát, virágok sárga közepét, labdát rajzoltam. Mindegyik karika alakú volt, és dicséretet kaptam értük Etelka nénitől az oviban, vagy mamitól otthon. De az iskolában mégsem akartak sikerülni a karikák, hiába próbálkoztam.

Óra végén Rózsi néni így szólt egy cicafarok hajviseletű kislányhoz, akit szintén így hívtak

– Rózsi, szedd össze a lapokat és tedd az asztalomra!

Amíg ez megtörtént, az egész osztály hátratett kezekkel, némán várakozott. Vilmával az ablak melletti sor első padjában ültem. Örültem volna, ha a tanító néni már engem is megbízna valamivel. Minden szavára figyeltem. Rózsi gyűrött hajszalagjait is észrevettem azért. Nem értettem, miért éppen ő teheti elénk a korábban beszedett füzeteket is.

– Nyissátok ki gyerekek az új füzeteket! Már nem teljesen üresek ám. Mindenkinek előírtam egy sor karikát. Házi feladat: folytassátok otthon a következő sorban, egészen a lap aljáig. Van-e kérdése valakinek?

Jelentkeztem. Azt szerettem volna megtudni, hogy a színes ceruzás első sor karikáit mi is pirossal folytassuk-e a második vonalazott sorban? Azt felelte, az osztály grafit ceruzával dolgozzon, és ez jó kérdés volt, mert fontos tudni mindenkinek. Megismételte, hogy nem színes ceruzával.

Tanítás után sikerült egyedül felvenni a hátitáskámat. Olyan fényes volt az új táska, mint a lakkcipőm. Siettem haza, Tüskevárba. Köszöntem Simon boltosnak, aki éppen a redőnyt húzta le. Ebédszünetet tartott és felém fordulva meg is szólalt.

– Ez igen, Eliza! Látom, iskolás nagylány lettél. De micsoda szép iskolatáska!

Büszkén bólogattam.

Mami éppen a mosott ágyneműt teregette az udvaron, amikor megérkeztem. Bújócskáztam vele kicsit a drótokon repkedő lepedők között, fújt a szél. Szedtünk egy csokor őszirózsát, amit én tettem vázába. Semmit nem törtem össze. Közben megbeszéltük, hogy ebéd után várok a házi feladattal, amíg ő elmosogat, és leszedi a paradicsomot a kertben. Hosszú sorokkal kellett végeznie.

Megetettem már az összes babámat, és a nagy macit is lefektettem, betakartam őket. Elaludtak. Kinéztem az ablakon a virágoskertbe, megszámoltam a színeket. Kinyitottam az iskolatáskát. A kék papírba kötött füzetem első sorában előírt minták nagyon csábítottak: mutatták, hogy nem lesz nehéz folytatni a második sort. Az asztalon nekiláttam az írásnak.

Karikáim a fent sorakozó, szabályos formákhoz képest nem tetszettek, kilógtak a nyomtatott vonal fölött és alatt. Inkább krumplikhoz hasonlítottak a gyerek-kezem szorításában. Ezt biztonsággal, de csalódottan ismertem fel.

A sorom radírozás után még csúnyább lett, majdnem átszakítottam a papírt. Féltem a büntetéstől. Hirtelen mozdulattal kitéptem a lapot a füzetből. Ez volt az első iskolás tapasztalatom, még nem tudtam, hogy az utolsó lap is leválik,

ha kiszakítjuk az elsőt. Ekkor döbbentem rá, hogy az előírt sor is elveszett.

Hallottam, amint mami a lavórban már a kezét mossa, mindjárt belép a szobába. Az összegyűrt két füzetlapot bedobtam az ágyam alá.

Ezután együtt írtuk meg a házi feladatot: szépen kihegyezett ceruzával egész oldal karikát a lap aljáig. Az első sorok még mindig hibásak lettek, de a lap közepétől mami dicsérni kezdett: majdnem teljesen gömbölyű karikákat írtam a vonalak közé. Már nem gondoltam a kitépett lapokra.

Másnap az iskolában számtanóra közepén kopogtak. Kinyílt az osztályajtó, és komoly arccal belépett az édesanyám.

Amíg a tanári asztal előtt a tanító nénivel halkan beszélgetett, Rózsi vigyázott a rendre. Senki nem suttogott, csend volt. Ekkor jutott eszembe, mami megtalálhatta a füzetlapokat az ágyam alatt. Talán a reggeli takarításkor történt, amikor már elindultam.

A két felnőtt szembe fordult velünk. Rózsi néni engem szólított: álljak fel a padban, és válaszoljak a kérdéseire.

– Eliza, mutasd meg először a házi feladatodat!

Letettem a munkámat eléje. Mamira nem néztem.

– Most szeretnénk megtudni, hol van az oldal, amit piros ceruzával írtam elő?

Nem gondolkodtam. Bénultan azt feleltem, nekem nem volt ilyen oldalam.

– Nem volt? És ki kérdezte meg tegnap, hogy a sorokat pirossal kell-e folytatni?

Lehorgasztott fejjel álltam. Ekkor mami elővette a füzetemből kitépett lapokat. Hallottam a táskazár csattanását.

Kiteregette a tanári asztalra. A gyerekek mindannyian engem figyeltek.

– A te ágyad alatt találtam, Eliza. Erre mit mondasz?

Tagadásnak nem volt már helye, szó nélkül álltam. Az olajos padlót bámultam. Úgy éreztem, minden odalett: a csillogó iskolatáska, a mindig frissen vasalt hajszalagok, a nagy maci, a babák és a hétszínű virágoskert.

SEBZETT MEGGYFA

Nyár derekán a jégeső elverte a falu gyümölcsfáit. Öklömnyi szemek potyogtak az égből hosszú időn át. A nők lehajtott fejjel morzsolgatták a rózsafüzért.

– „Asszonyunk, Szűz Mária, Istennek Szent Anyja, könyörögj érettünk!"

Még csak nyolc éves lehettem. Egyedül játszottam a házban a hulahopp karikámmal. Júliusban igen nagy hőségtől szenvedtünk abban az évben. Mami napszúrástól féltett egész héten, ezért kellett megígérnem neki, hogy tető alatt maradok a távollétében.

A vihar kitörésekor először apró, majd lúdtojásnyi rögök hangos kopogása az ablakon megijesztett. Féltem, hogy megreped az üveg. Pár perc múlva hátrébb léptem, mert nagy csattanással éles üvegcserepek repültek be és zuhantak éppen a szandálos, lebarnult lábaim elé. A piros műanyag karikát leejtettem a derekamról.

Nem sírtam és nem kiabáltam. Tudtam, mami éppen úton lehet hazafelé. Ha a dombtetőről lefelé, a Lizolában kapta el a vihar, nem is menekülhetett sehová. Izgatottan figyeltem távolról a szoba egy még épen maradt másik, szimpla ablakszemén kifelé.

A jégverés már alábbhagyott, de újabb, függönyszerű eső zúdult alá. Felvettem a zöld esőköpenyemet. Vártam. Csak akkor léptem ki a kertbe, amikor minden elcsendesedett, és már a szomszédok is előmerészkedtek.

Az égiháború minden gazdára komoly csapást mért. A meggyfákban és a kajszibarackban esett a legnagyobb kár. Talán elpusztult az idei, teljes termés.

Nagyapa a születésemkor kis meggyfát ültetett, évről-évre figyeltem a növekedését. Öt évesen édes ízű, apró szemű gyümölcsöt hozott, kis kosárnyit.

–Mikorra férjhez mész, Eliza, tíz-vékányi meggyed lesz belőle.

Nevetve felkapott és a feje fölé emelt. A meggyfát is megtépázta a vihar. Összegyűjtöttem a letört ágait.

A férfiak kisebb csoportokba verődve, komoran szívták a pipáikat. Megfigyeltem: amikor a kalapokat is a fejükre tették, akkor ünnepelni szoktak. De aznap délután nem maradt ünnepelni való, semmi. Még a karimákat is a szemükbe húzták a szürke alkonyatban. A rendkívüli eseményt tárgyalták halkan.

Az asszonyok seprűk segítségével a hömpölygő vízáradatnak próbáltak elvezető utat találni, először a hidakon, az árkok felé. A kissé lihegve szaladó, vizes hajú, de épségben érkező anyám ölbe kapott, amikor észrevette, hogy ott ácsorgok én is a kétségbeesett emberek között.

A következő napokban a kisbíró a főtéren és már a mi utcánkban is kidobolta: a mezőgazdasági kár jelentős, semmi nem enyhítheti. A dobpergés figyelemkeltésre szolgált. Elsőként apróbb-nagyobb gyerekek, később érdeklődő felnőttek is körbeállták a kisbírót a téren és az utcákon.

A nyárvég nekem az új tanévre készüléssel, új táska, tolltartó, füzetvásárlással telt. Az iskolakezdési izgalmakat nagyon szerettem.

A tanév első hetében még mindig nyári kánikula tombolt. Majdnem eljött már a kisboldogasszonyi, vasárnapi búcsú napja. A falum zarándokhelyként számított híresnek. A Szent forrás mellett felépített Mária kegykápolna környékét

csodatévő helyként tisztelték. Gyalogos zarándok csoportok érkeztek távolabbi falvakból is a szeptemberi búcsúra.

Fehér liliomcsokrot szedtem a kápolna díszítéséhez szombaton. Éjszaka a kék, öblös üvegvázában, a bejárati ajtó előtt várakozott, mert az igen erős illata miatt nem vihettem be a házba. Mindenki tudta, hogy halálos illattal mérgez a szépséges liliomcsokor bezárt ajtók és ablakok mögött.

Szerettem volna, ha veszünk egy akkora dinnyét a búcsúban, amit csak lovasszekérrel lehetne hazacipelni. Gyurika öt évesen komolyan ajánlkozott, hogy a szállítást ő intézné.

Korán ébredtem. A konyhából még nem szűrődött be hozzám emberi hang, nem hallottam a tányérok, kanalak, villák és kések koccanását sem. Mezítláb lopakodtam a külső ajtóig. Halkan megfordítottam a zárban a nagy kulcsot. A liliomokat akartam látni. Attól féltem, hogy összezárták a kelyheiket, egész éjjel talán el is hervadtak.

Sikerült nesztelenül kilépni a kertbe. Egy pillanatra mintha falusi lakodalmak koszorús lányainak rózsaszín ruhái hullámzottak, fodrozódtak volna előttem. Még a menyasszonyi fehéret is felvillanni láttam középen. Hirtelen ráismertem. Csak álltam a vizes fűben.

A barackfáink borultak éjszaka másodszor virágba, a középső fehér a nyári jégtől sebzett meggyfa.

De a falu összes gyümölcsfája kivirágzott akkor egy éjszaka alatt. Az emberek kisboldogasszonyi csodatételként emlegették sokáig.

ARANY MEDÁL

Vacogtam a hajnali hidegben.

– Ez a jugoszláv határ magyar oldala – mondta valaki.

A vonatról egyenruhások szállítottak le, és tereltek az irodába. Bőrcsizmák alatt csikorgott a kavics.

Elolvastam a határállomás nevét magam is, Murakertesztúr.

A szövetkabátokat oda kellett adni egy katonának. Amikor visszakaptuk, csodálkoztam, hogy az enyémnek feltépte valaki a válltömését.

Anyánk félénken és habozva válaszolgatott a kérdésekre. Az arcán nagy, vörös foltok égtek.

Gyurika szomjas lett, bontottam egy narancsot neki, majd nem tudtuk, hová tegyem a héját. Kileselkedve a párás ablaküvegen, ijedten láttam, hogy a mi vonatunk már el is ment.

Meddig maradunk még ezen az állomáson?

Próbáltam összerakosgatni, amire emlékeztem. Mami egy nap összecsomagolt hirtelen.

Külföldre utazunk hármasban. Apa nem kapott útlevelet, ezért most nem tart velünk.

– Mami, én nem utazhatok, Emesével nyaralok a Balatonnál nemsokára.

A berényi gyermeküdülőben ismertem meg Emesét, azóta leveleztünk. Mama nem törődött az üdülővel és Emesével.

Amikor megérkeztünk a hegyek közé, találkoztam a külföldi nagyanyámmal. Nevetve mondta, hogy gyorsan tanulok németül. Az idős házvezetőnő Mila máris bécsi kisasszonynak nézett.

Nagyi nekem is fésült egy koszorúba font frizurát, éppen olyat, mint az övé. Piros dirndli ruhát vettünk puffos ujjú

fehér blúzzal, mindjárt másnap. Ebben páváskodtam, vigyáztam az új ruhára.

Az emeleti hálószobák ablakából távoli havas csúcsokra és a közeli tisztáson legelésző lovakra lehetett látni.

Pár nap múlva az unokatestvéreim művészeti verseny tervével álltak elő. Rajzlapot és festéket kaptam hozzá. Addig én nem láttam még arany vízfestéket, alig tudtam betelni vele. Csupa aranyszínű temperával dolgoztam. Arany fákat, füvet, színarany eget festettem abban a boldog tudatban, hogy a versenyt én nyerem meg. Kinevettek. Ostobának mondtak, aki még a fák színét sem ismeri.

Tegnap éjszaka szálltunk fel Ausztriában a nemzetközi gyorsvonatra. Már nem bántam, hogy visszatérünk Magyarországra.

Többen segítettek feltenni a nehéz bőröndöket a csomagtartókba. Nem emlékeztem, hogy ilyen sok poggyásszal érkeztünk. Nagyanyám elbúcsúzott. Anyánk azt kérte, mi Gyurikával feküdjünk végig az üléseken, még a cipőinket is levehettük. Behúzta a fülke ajtaját, és a függönyt is leengedte.

Durva, csizmás léptek zajára, többnyelvű beszéd ritmusára riadtam fel mély alvásomból. Furcsálltam, hogy a kofferjeink tárva-nyitva, és mami nem is szólítja fel távozásra a holmijaink közt turkáló katonákat. Egyikük engem is talpra állított. Nem szerettem, ha hozzám érnek. Ez az idegen végigtapogatott, tetőtől-talpig. Gyurika is felébredt, nem ijedt meg. Először a szemét dörzsölgette, amikor lekászálódott az ülésről, azután erős hangján, ujjongva felkiáltott.

– Nézzétek, mit találtam a kabátzsebekben! Két marokkal húzta ki az arany órákat és karpereceket. Még egy arany kiskanalat is felmutatott, mint valami varázsló.

Még mindig az állomáson vesztegeltünk. Egyszer csak, friss levegő szagát hozva odakintről, gyors léptekkel megjelent a bejárati ajtóban a parancsnok. Mindjárt megismertem. A többiek felálltak előtte. Én is felugrottam a zöld padról, és odaszaladtam hozzá, köszöntöttem. Jól emlékeztem rá, ő volt az első szakállas férfi, akit ismertem: Emese papája. A feje fölé emelte a kislányát, nevetve futott vele, egyenesen a Balatonba, előző nyáron.

Emesével egyidősek lehettünk, és hasonlítottunk egymáshoz. Először nyaraltunk az otthonunktól távol, egyedül. A derékig kibomló hajam fésülése nehezemre esett reggelenként, ebben ő segített nekem. Egyenletes mozdulatokkal húzogatta végig fekete hajamon a kefét, nem fájt.

Olyannak találtam Emese papáját, mint valami szőke óriást. Barátnőm rajongott érte, és főleg a hiánya miatt sírdogált.

– Neked nem hiányzik a papád?

Gyorsan rávágtam, hogy nem.

Egyik beosztott megragadta a kezem és el akart vonszolni, de nem hagytam magam. Belerúgtam a csizmás lábába. Megismételtem a mondatomat most már hangosabban:

– Eliza vagyok, Emese barátnője!

Visszaszólt, hogy a kislányt hagyják békén. Azonnal elengedtek.

Papírokat íratott alá mamival a szakállas, szőke férfi. Majd anyámmal tovább beszélgetett a peronon. Kísért minket a sínek mellett is egy kicsit. Felém fordulva így szólt

– Eliza, ott maradt az aranyláncod, Großmamid ajándéka az irodámban. Utánad hoztam.

A nyitott tenyeremre helyezett egy apró ékszert. A medál puttót ábrázolt.

Még meg akartam mondani neki, hogy nem kaptam a nagyitól ilyen láncot, de már nem maradt erre időm.

A vonaton mami a nyakamba kapcsolta, és felindultságában isteni csodának nevezte, hogy nagyanyám ékszerei közül ez az egyetlen darab mégis az enyém lesz.

SAUTÉ

Bordásfal előtt gyakoroltunk. Az első négy pozíciót a balettmester aznap mindenkitől elfogadta. Az ötödiket, ami majdnem azonos az előzővel, már egy órája próbáltuk. A két lábfej kifelé fordítva, egymással ellentétes irányban helyezkedik el, és az egyik láb sarka a másik láb ujjaival teljesen összeér.

A tornateremben hiányzott a tükörfal, ezért az utasításoknak nem volt könnyű egészen pontosan megfelelni.

– Szorosabbra, még szorosabbra!

Nem csupán megmutatta, hogyan kéri, de a gyerekhátakra csapott, és elfordította a lábfejeket. Az első és második pozícióban egyenes vonalat képeztek, amint a két sarok összeért.

Borisz, a balettmester heti két alkalommal Kaposvárról érkezett hozzánk. A különórát Ida néni szervezte, mert a tanárnő fontosnak tartotta a szép mozgást. Hétfélét fogunk elsajátítani: plié, étendu, relené, glissé, sauté, élencé és tourné. A megfelelő szavakat gyorsabban megtanultuk, mint a guggoló, nyújtott, ágaskodó, sikló, szökkenő, lendülő és forgó mozdulatokat.

Szüleink az órákért örömmel fizettek, megvették a balettcipőt és a gyakorló nadrágot, az úgynevezett Maillot-ot.

Csak egy fiú volt köztünk. Szép Öcsinek hívták, és mint egy lányt, olyan gyönyörűnek és hajlékonynak találtuk. A lábgyakorlatokat követő menüettben ő lett a párom. Mindjárt a rokokó változattal kezdtük. A ringatódzó, kényeskedő lépéseket ő nálam jobban élvezte. Én a végén felvett, gyorsabb tempót szerettem.

Öcsi a húszperces szünetben magával vitt az udvari, fiúvécébe. Mutatni akart nekem valamit. Csak a kontyhálót

dobtam le. Mondtam, akkor fussunk, mert büntetést kapunk, ha gyakorlótrikóban megyünk ki.

– Nézz bele a lyukba, Eliza! Mit látsz?

Befogtam az orromat, olyan büdös volt. Az ásott klozet sötétjében nem találtam meg először, amit akart. De másodszor ijedten hőköltem vissza.

– Ebben a kakiban giliszták tekergőznek, undorító!

– Nem mondhatod el senkinek!

Egymás kezét fogva futottunk vissza, és megfogadtam neki, nem árulom el, amit láttam.

Öcsi a következő próbára nem jött el. Addig nem hiányzott, a balettmester haragudott. Kénytelen volt a főszerepet átadni nekem. Az egyenes derekam tetszett neki. Nem örültem a „héjának".

A kisfiú másnap az iskolában sem jelent meg. A tanítást szülők zavarták, akik a gyerekeiket hirtelen hazavitték. Az osztály ajtajában még az én keresztanyám is megjelent. Két napig ő vigyázott rám, a szüleim valami nagykövetségre utaztak. Hozta az esőkabátomat, és felültetett a piros bicikli-vázra. Tekert a házuk felé, pedig még a nyelvtanórát sem tartották meg. Egészen addig csak egyszer történt ilyen, amikor kitört a forradalom. Befogta a számat a vékony kesztyűjével: ne beszéljek ilyen hangosan, megfázik a torkom. Nem is volt hideg, szeptembert írtunk. Egy nálunk ismeretlen betegség terjed: a neve gyermekparalízis. Emiatt igyekszik haza mindenki az iskolából. Nem szabad az embereknek gyülekezni.

A vendégágyban, lázmérés közben tudtam meg, Szép Öcsit mentőautóval már kórházba vitték. Ezért fontos lenne visszaemlékezni, mikor találkoztam vele utoljára? A betegség fertőző.

– Keresztanyám kesztyűje is fertőző, amit a szám elé szorított az úton. Mi mindent összetapogatott már addig vele?

Még jobban megijedt, amikor elmondtam, hogy Öcsi volt a menüett párom. És utána mikor mostam kezet?

Egy kis hőemelkedés miatt a doktor gyorsan eljött. Látszott, hogy a járványt komolyan veszi. Csak hallgatóztam. – Várni kell, a torka is piros… megtámadhatja a tüdőt… légzésbénulás… vastüdő.

Keresztanyám virrasztott éjszaka, égette a lámpát, hallottam a nyugtalan lépteit. Időnként benyitott hozzám, nem tudtam aludni én sem. Biztosan a giliszták miatt lettünk betegek. Öcsit vastüdőben, páncélos lovagként képzeltem el. Reggelig meggondoltam, hogy Szép Öcsi gyógyulása talán még a titkunknál is fontosabb, ezért a doktorral négyszemközti beszélgetést kértem. Vonakodva elmeséltem mindent. Az orvos csak ennyit mondott:

– Okos kislány vagy, sokat segítettél. De nem tudunk még elég sokat erről a betegségről. Hála istennek, te nem vagy fertőzött.

Miközben keresztanyámmal tárgyalt, lerajzoltam az első lábpozíciót. Utána a mozdulatokat gyakoroltam, a padlón kuporogtam. A doktor távozáskor odaszólt, megcsodáljuk még a kis barátom sauté mozdulatait. Tudtam, hogy becsapott.

A TÁJKÉPFESTŐ

Irmuska a tóba esett. A kőhíd mellett bámészkodó festő mentette ki. Oszkár éppen a fényeket tanulmányozta, amikor meghallotta Ági néni és a többi gyerek kiáltozását.

– Segítség! Segítsen már valaki!

A tájképfestő nem volt nagy sportember falusi viszonylatban sem, de tudott úszni és nem esett pánikba. Amikor Irmuskát kihozta, a gyerekek hősként ünnepelték.

Tanítás nélküli iskolanap volt. A reggel, mint mindig, zászlófelvonással kezdődött, de az olajos szagú iskolaépületben a hivatalsegéd János bácsi villanyt sem gyújtott. Az ilyen üres napokon szokta a padlót olajozni. Az osztályok első óra helyett kirándulni mentek. A felsősök, osztályfőnökök vezetésével a csákszegi halastavakhoz tartottak. Mi a kastélyparkba indultunk piknikezni Ági nénivel. A fiúk dolga volt pokrócokat hozni. Így az életmentő festő ezeknek a takaróknak egyikébe csavarta Irmuskát, és egy kockásat magára terített, mert róla is csurgott a víz. Irmuskát vacogtatták a nedves ruhák és az ijedelem. A kastélyparkban lehullottak hajnalban a vadgesztenyék, ezek között feküdt. Mikorra a szociális otthonból egy ápolónő odaért, már nem remegett. Szeptember vége lehetett, enyhe idő. A kislányt hintón a körzeti rendelőbe vitték, a nyugalom ezután helyreállt.

Már nem lehetett hallani a lovak trappolását, amikor nekem még eszembe jutott, a fekete víz Irmuska teste körül gyűrűzik, és ő a karjait felfelé nyújtogatja, mintha segítséget kérne. Megkérdeztem a festőtől, le tudná-e rajzolni ezt?

– Mi fönn a hídon álltunk, ezért mindannyian lefelé néztünk – magyaráztam neki.

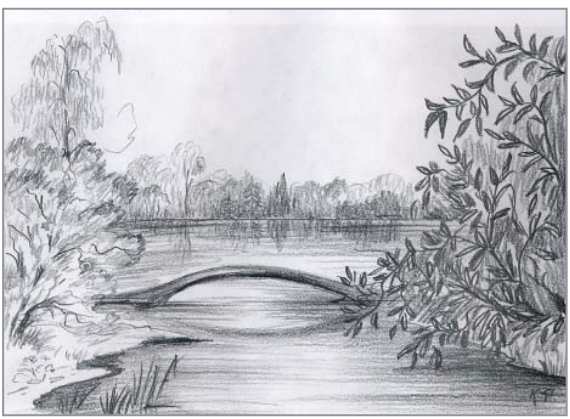

– Elég jó a téma, megpróbálhatom. Nem tágítottam mellőle, amíg a rajz elkészült.

A képen én állok a kőhídon egyedül, a könnyű szövet, fehér matrózruhámban. Ez a külföldi anyag akkor sem gyűrődött, ha fűben heverésztem. A tóra nézek, Irmuska nincs sehol a rajzon, ezt elég ijesztőnek találtam.

– Irmuska megfulladt?

– Dehogy fulladt. Már kihoztam a vízből, te is láttad. Ezért nem került a papíromra.

Összecsukta a festőállványt, és mielőtt elköszönt, még meghívott a műtermébe. Azt mondta, benézhetek hozzá bármikor, ha érdekel a munkája.

– Tudod, hol lakom?

Mindjárt másnap, tanítás után Irmuskát is magammal vittem. Oszkár szívesen fogadott minket. Mázas cserépkorsóba rendezte a kis Irma virágait. A dáliák éppen úgy néztek ki, mintha már megfestette volna Oszkár a csokrot. Mondtam neki, nevetett. Akkor hallottam tőle, hogy az ilyen virág és gyümölcsképeket csendéletnek hívják. Irmuska az emlékkönyvét is elhozta és kérte, hogy a festő írjon bele. Írás helyett a kastély képét pingálta oda.

Később Irma elunta magát a vázlatok, félig kész, letakart, vagy a falnak fordított olajfestmények között, és hazament.

– Eliza, válaszd ki, neked melyik festményem tetszik a legjobban. Nézd nyugodtan végig, csak ezután dönts!

Hirtelen nagyon fontosnak éreztem magam. A festő komolyan számít a véleményemre. Valójában nem is tájképfestő. Csak a faluban nevezik annak.

Sokáig haboztam, mert úgy láttam, hogy a padon ülő, idős asszony és egy nagy szemű, sovány kisfiú egyformán

a legjobbak. Ő nem sürgetett, de észrevettem, hogy figyel. Odavittem hozzá a kisfiú portréját. Azt mondta, meglepi, hogy csak egy pillantásra méltattam azokat a képeket, amiket rendelésre készített a falusiak házaiba.

– Miért a kisfiút választottad?

– Őt már elképzeltem magamnak én is. Az osztályban nincs olyan fiú, akivel játszani szeretnék. Találkozhatnék-e vele?

Oszkár azt válaszolta, ez lehetetlen. Csak azok találkozhatnak, akik egy időben, egyszerre élnek, a kisfiú most már felnőtt. Emlékezetből önmagát festette le.

FALFRESKÓ

Ida néni falfreskón dolgozik. Ez a nem mindennapi hír egy tízperces szünetben jutott el az ötödikesekhez. A festésre kiszemelt falat az U-alakú épület déli szárnyában már előkészítették.

Iskola után a tanári szoba előtt toporogtunk. Megpróbáltam elvegyülni a nálam idősebb lányok közé.

Úgy gondoltam, a kegyelem rajz ötösöm nem jogosít fel a fontoskodásra, de a freskó élénkebben érdekelt, mint Ida néni szakköröseit. Ezt észre is vették.

– Tedd a tenyered a falra! Csak a nedves vakolatra kerülhet festék.

Egymás után a fehér alapozóra helyezték a kezüket. Ez a kézi, ecsetes technika aprólékos kidolgozást kíván. Minden nap úgy távoztunk, hogy még nem tudtuk, mit ábrázol majd a nagyméretű, színes falkép. A tanárnőt javaslatokkal és tanácsokkal elláttuk azért.

A nagylányok twistelő párt akartak, mert ez a tánc abban az évben lett divat. Valaki hozott egy Nők Lapjából kitépett oldalt. A képaláírás szerint a Kovács lányok twistelni is tudnak. Megcsodáltuk, hogyan csavarják, tekerik testüket a magnó körül, szemben egymással. A mozdulatokhoz tartozó zenét csak később hallottuk.

Az iskolai párttitkár fia Kádár elvtárs arcmását pendítette meg témaként. Nem törődtünk vele, mert az apja ötlete lehetett.

Inkább az új slágerszöveg jelenik meg képben a tanári előtt, „Reszket a hold a tóóó vízén”? Fogadásokat kötöttek, kinek lesz igaza.

A DUTRA traktorra szavaztak többen is a fiúk közül. A Vörös Csillag Traktorgyár nevét már én is hallottam. Egyik környezetismeret órán a gépállomásra kirándultunk.

– Most megismeritek a szovjet mintára gyártott lánctalpasokat, de az acél és gumikerekes traktorokat is. Ezekkel boronálják a földet a határban.

A fiúk alig tudtak elszakadni tőlük.

Tanítási idő után naponta a falnál voltunk, még mindig elég sokan. Az újdonság szenzációja ezután lassan odalett.

Már kibontakoztak az emberalakok. A fogadást a twist csoport látszott megnyerni. Ettől kezdve a fiúkat nem érdekelte tovább. Ida néni az elképzelésében senkit nem erősített meg. Én felfigyeltem, az alakok a freskón nem párban, inkább körben állnak. Már nem sokáig kellett várni.

A felavatást az iskolavezetés a Munka Ünnepére tervezte. Az utolsó héten minden bámészkodót eltávolítottak, hogy a meglepetés nagyobb legyen. A takarítónő jelentette nekünk, hogy már a festékes vödrök is eltűntek, kész a kép. A freskót nagyméretű, fehér lepedővel takarták le, mert a leleplezés még váratott magára, egészen az ünnepig. A faluban is mindenki a freskóról beszélt. Voltak, akik a kocsmában már tudni vélték: Ida nénit ezért komoly, állami kitüntetésben részesítik. Megkérdeztem a szüleimet is, azt mondták, nem csak ezért, de megérdemelné. Ida néni jó pedagógus.

Eljött a nap. Az ünnepi program első számaként a nyitott ablakokban felállt a kórus. Egri Bálint Kodály-módszerrel tanított, és nyers tojást itatott velünk a szereplések előtt. A járási és megyei kórusfesztiválokat sokszor megnyertük. Hibátlanul és felszabadultan adtunk elő sokszólamú, bonyolult kórusműveket.

Most nem a hagyományos rendben álltunk ott. Inkább csak, mintha a környék énekes madarai gyülekeznének a párkányokon. „Leveles a május, virágos a rét”.

Alig vártam, hogy a beszédnek vége legyen. Az igazgató megköszönte kollégájának, aki a felesége is, ezt a rendkívüli munkát, a freskót. A két legifjabb tanár szerepe volt lebontani a lepedőt.

Egyszer csak ott állt az óriáskép, közvetlen az iskolai közönség előtt. Támadt egy kis lökdösődés, taposás.

A középső figura nevető arcában a sajátomra ismertem. A freskón életnagyságú iskolás gyerekek a virágzó, pitypangos réten körtáncot járnak. Egymás kezét fogják, akik a festő mellett lábatlankodtak, amíg dolgozott. Az egyik térdzoknim gumija, akárcsak a valóságban; meglazult a képen.

Valaki szóvá tette a vörös nyakkendők hiányát a festményen. Szülők később azt beszélték, hogy a magas kitüntetés emiatt maradt el.

KP

CSIPKERÓZSIKA

Szereposztás izgalmában múltak a télvégi napok. A tánciskolának már vége, kieszeltünk új mulatságokat. Még a fiúkat is lázba hozta vetélkedésünk: ki lesz az osztályunkból Csipkerózsika. Először is – fontoskodott Róza – Rozáliának kell lennie. Az életben is hívják így a lányt, akire a szerepet osztjuk. Persze, ő volt itt az egyetlen Rózsika. Nem csodálkoztam, hogy senki nem válaszol neki. Osztálytársnőim közül az esélytelenek már el is somfordáltak. Mindannyian féltünk Rózától, aki az osztályfőnök kedvenceként uralkodott rajtunk. Én a táblára fehér krétával rajzolgató Istvánra bámultam, mint aki a fiútól vár segítséget. Az okos fiú esetenként valóban megmentett engem is az erőszaktól, de most úgy viselkedik, mintha nem lenne itt. Pedig reggel, az első szünetben azt mondta, hogy ő énrám gondolt. Tudom hogy rám gondolt, mert ő lesz a királyfi, ez nem vitás. Amikor leesett az első hó, István engem hívott szánkázni a Barátdombra, volt tehát alapja az önbizalmamnak. De most hallgat. A királylány jelmezének tervével buzgólkodik.

– Fogadjátok szívesen Pétert! – nyitott be hozzánk a magyartanár. Idejár egy darabig, amíg a cirkusz a faluban marad.

A sovány, kócos fiú – Péter – kelletlenül tekingetett körül.

– Te meg hogy nézel ki? – szólított meg éppen engem. Piros masni. Selyemszalag. Húzta el a száját undorodva.

Ekkor már nem a Róza miatti dühtől remegtem.

– Hogy hívnak téged?

– És neked mi közöd hozzá?

Már a következő nyelvtanórán kiderült, hogy évekkel lemaradt a tanulásban. Különben sztárnak gondolta magát,

mert a cirkuszban ő is fellépett már légtornász – és kötéltáncosként. Láttuk, amikor a vadállatokkal körbejárta a falut. Egy koszlott zenebohóc hirdette ki a szereplőket, Pierre, a Levegő Hercege. Ez ő volt. Rajtam kívül mindenki befizetett már legalább egy előadásra. Mentem volna én is, csak attól tartottam, hogy Péter a személye iránti érdeklődés jelének vélné. Ezt nem akartam. De a lányok rajongtak érte. Képesek voltak hóvirágot vinni neki, a művészetének hódoltak ezzel. Láttam, amikor kidobta a virágokat.

Elkezdődtek a mesejáték próbái. A tündér keresztanya, amit elfogadtam végül, fontos szerep. Erre akkor jöttem rá, amikor összeolvastuk a szövegeket. Róza nem volt jó Csipkerózsika. Észrevettem, hogy ezt a királyfi is tudja, de miért nem mondja meg neki?

– Nem hittem, hogy te is félsz tőle – suttogtam a fiúnak, Róza közénk csapott.

– Ti mit sutyorogtok ott megint?

István azt mondta, ő nem fél ettől a lánytól, sajnálja inkább. Ezt nem értettem. Bár tudtam, hogy nem hazudik, mint Péter. De Péter végigsimított a kibontott hajamon, amikor meglesett egy próbán. Éreztem a finom ujjak érintését, és megakadt a szemem vékony csuklóján. Neki nem volt szerepe, nem is pocsékolhatta köztünk az időt. Egész délután a cirkuszban gyakorolt. Egyszer mégis besurrantam a kupola alá, észrevett. Úgy tett, mintha nem látna. Sokáig maradnak a faluban, mondta, mert a környező, sűrűn lakott vidékről is vonzzák a közönséget.

– Innen hová tart a cirkusz?

– Párizsba hívtak. Minket az egész világon várnak. Csak te maradsz itt örökké ezen a hülye dombtetőn a templomoddal.

– De kripta van a templom alatt. Tele csontvázzal.

– Hazudsz.

– Ha eljössz hozzánk, megmutatom.

A Templom utcában laktam, mindenki tudta, hogy ismerem a rejtekhelyeket is. Szüleim egy emeleti lakást béreltek a kolostorépületben akkor. A középkori vár feltárásánál a régészek között lábatlankodtam. Találtak egy gyermektemetőt, de nem láttam még csontvázakat. Sőt a templom kriptáját sem, ha volt egyáltalán.

Egyszer váratlanul azt mondta, eljön. Először megnézi hol lakom, aztán lemegyünk a kriptába. De ekkor már katakombát mondtunk.

– Neked van zseblámpád is, ugye?

– Hogyne volna – nyugtattam meg. Ettől kezdve aludni sem tudtam izgalmamban. Zseblámpát még csak tudtam volna szerezni, de mi lesz a csontvázakkal? Nyugtalanított, hogy hazudtam neki, mintha csak ő volnék. Sokféle megoldatlan kérdés nyomasztott, amikor bejelentette, hogy ráér aznap délután. Elmaradt a Csipkerózsika próbája, mert balszerencsémre többen is megbetegedtek a szereplők közül. Mire számítottam? A szorult helyzetemet megoldó csodáért nem mertem imádkozni, hiszen csúnya hazugságból akartam csak kimászni. A szobám kitárt ablakába hajlottak a cseresznyefa virágzó ágai. Kopogott, én kinyitottam az ajtót. Péter, egyetlen pillantással átfogva a terepet, gyors mozdulattal átfutott a szemközti falig. Az ablakpárkányt épphogy csak érintve a könnyű talpával dobbantott, és kiugrott a legvastagabb ágra. Igazi artista volt, a Levegő Királya. Már csak a nevető arcát láttam.

– Gyere, ugorj te is! – hívott örömtől sugárzón. Igaz, a fa törzse távoli, én ekkora távolságot nem tudok átszelni. De nem okozhatok csalódást neki, kicsit imbolyogva felálltam az ablakba. – Elkaplak, gyere! Most! Nagy fájdalmat nem éreztem, a virágzástól súlyos ágak felfogták kicsit az esést. Csuszamlás és súrlódás, csak az eszméletem hagyott cserben. Még aznap a saját ágyamban, a véresre horzsolódott végtagjaim nem rendítettek meg, inkább büszkeséget és megkönnyebbülést éreztem. Sokat aludtam a következő héten. Mindvégig az elvarázsolt palota csipkerózsával sűrűn benőtt kertjében álmodtam, és vártam a szabadítót. Amikor ébren voltam, örültem, hogy megúsztam a csontváz-históriát. Péter is eljött egyszer. Azt mondta, búcsúzik, mert a cirkusz tovább vándorol. Mielőtt elment, én lekapcsoltam az arany, angyalkamedálos láncot a nyakamból, és Péternek adtam. Hogy vigyázzon rá, amikor Párizsban ugrik majd egy igen magas kupola alatt. Később új hazugságba keveredtem, amikor meg kellett magyaráznom a nyaklánc eltűnését. Amikor visszamentem az iskolába, megtudtam, hogy a Csipkerózsikát nem adták még elő. Történt valami Rózával, amit nem értettem pontosan. Bántotta őket az apja, és azt is mondták, ez az ember végre börtönbe kerül. De Rózát sem láttuk többé. Az új szereposztás szerint én lettem Csipkerózsika. Mindenki úgy gondolta, hogy a szerep egyértelműen az enyém. A királyfit István játszotta. Nagy sikerünk volt.

NYÁRI HÓ

A főnemesi család Ausztriába menekült a háború végén, a környékbeliek széthordták a kastély ingóságait. A romantikus tornyokat nem rombolták le. A színes cserepekkel borított tető, de a szépen megmunkált emeleti korlátok is megmaradtak. A falusiak később azzal mentegették magukat, hogy a kastélyban kommunista rablóbanda garázdálkodott.

Néhány „Gr. Széchenyi Pál" Ex librist évtizedek múlva is találtunk azokban a régi könyvekben, amelyek különböző segesdi családok tulajdonába kerültek; mi nem firtattuk, hogyan.

Vastagon aranyozott, cirádás keretben az embermagasságú és barátságos természetű tükröt meg akartam szerezni én is. Sok más úri ingósággal és csecsebecsével együtt, a legjobb barátnőmék házában láttam meg azt a tükröt. Vilma édesapja főkomornyik volt a grófnál. Amikor a lányával egy osztályba kerültem, a jogos örökségként megtartott, egyemeletes melléképületben laktak a kastély terebélyes fái között. Maga a kastélyépület sem pusztult tovább, mert a mi gyermekkorunkban idősek otthonaként restaurálták. A nagy kiterjedésű, kőkerítéssel védett park gondozott volt azokban az években. A békanyálas tavat kitisztították.

Talán a múlt vonzása miatt, Vilmát sokszor meglátogattam iskola után. A testvérei már felnőttek, ezért sokat volt egyedül. A szőke haját két laza copfba fonta. Szemöldöke egészen világos, majdnem láthatatlan volt. Az egész alakot hízelgően megmutató tükörben sokszor nézegettük magunkat.

A század eleji ruhák, kalapok, legyezők mindkettőnket egyformán érdekeltek. Szerettünk volna mi is ragyogó bálokba

K.P.

járni iskolai teadélutánok és kultúrházi, táncos összejövetelek helyett. Az időutazás is szóba került.

Első jelmezünket a tankönyvben felfedezett Déryné Széppataki Róza ihlette. Nem voltam elégedett, mert mi XX. századot játszottunk. Más kor, más divat, ezt Vilma is elismerte.

Mami albumjából kiszakítottam egy beragasztott fotót. Mintának, estélyi ruhához. Nem vette észre, ezért felbátorodtam, és a bécsi nagyanyám leánykori képeit is mintának vettük a '20-as évekből. Néhány felvétel kerti partin készült. A barna fotók alapján mi is rendeztünk ilyeneket. A testünkre tekert, vagy primitív öltésekkel fodrosra varrt krepp-papír ruhákban, kalapokban sétálgattunk. Vilmáék kertje a rózsalugasokkal ideális helyszínnek bizonyult. Csípőig érő, kék farkasbab bokrok között leheveredtünk a dombon. Ezekhez a partikhoz újabb gyerekeket hívtunk meg. Szívesen jöttek. A kisebbek karikahajtást imitáltak, szintén a '20-as évek levelezőlap nagyságú, éles fotói alapján.

– Milyen lenne a te báli partnered, Liza?

– Nem tudom, de felismerném. – Egyszer azzal álltam elő, hogy a hegyekben nyáron is van hó.

– Dehogyis van, csak képzeled.

– Nem. Én láttam már havas hegycsúcsot nyáron Ausztriában.

– Hiszi a piszi.

Nagyon bántott, hogy nem hiszik el a nyári havat. Faképnél is hagytam őket, hazarohantam. Olyan gyorsan futottam, hogy az oldalam élesen szúrt, akkor elcsentem a legféltettebb fotót.

A képen mami látható, hegyekben a francia háborús-fogoly diákkal, akinek a történetét betéve tudtam. Egymást

átkarolva ülnek egy padon, ujjatlan ingben, napsütötte barnán. Körülöttük nagy hó világít, a háttér hegycsúcs foltokban havas. Mami napszemüveget visel, a fiú hunyorog egy kicsit. Amikor ezt a felvételt magammal vittem, lelkiismeret furdalásom támadt, mert a francia később szökés közben meghalt, és mami titkaihoz tartozott. Ma azt gondolom, hiúságból szolgáltattam ki anyám egy titkát. A képet mindenki kellőképpen összetapogatta, és a nyári havat is megszemlélték, már senki nem kételkedett.

– Naná, hogy hó, létezik nyári hó – mondogatták.

De én szégyelltem magam.

Sok idő múlt el. Egy télen vonattal utaztam arrafelé. Szülőfalum határában, az ablaküvegen keresztül néztem a Barátdomb tetején őrt álló, távoli templomot. A vonaton később sem aludtam el. A nyári hó történeten gondolkodtam lehunyt szemmel.

Épp' a valóságérzetem határán, krepp-papír helyett könnyű selyemben, mindannyian ott szorongtunk a kastély balkonján, és tudtam, hogy nyár van. A tó felé néztünk, a tulipánfák elvirágzottak. Egyszer csak hullani kezdett, és egyre nagyobb pelyhekben kavargott körülöttünk a nyári hó.

CSILLAGOS-HOMLOKÚ

Szakértője lettem a hüvelyes zöldbabtermesztésnek.

– Vetés előtt áztassátok! – mondtam a lányoknak. Hogy duzzadjanak a szemek! A fagyok elmúltával hat-nyolc óra vízben, azután már lehet is vetni a kukoricasorok közé.

Osztálytársnőimet a dombra vezettem, ahol a szomszéd kukoricatáblája éppen virágzásnak indult. Halványsárga és vörös „hajuk" a cső végén fodrászkodásra kínálta magát. Kukorica babáknak copfot, lófarkot fésülhettünk, és „csumából" tépett csíkokkal a hajukat tincsenként fel tudtuk tekerni. Ondolált frizurát kaptunk így, amivel a terménybabák játék tánciskolában is megjelenhettek.

A zöldbab sok vizet kíván, ha nem esik, locsolni kell. Szedéskor csak lecsippenteni szabad, hogy kárt ne tegyünk benne. Jelentkezhetnénk a táborba is, ahol diákoknak fizetnek a zöldbabszedésért.

– Miért mennénk oda?

– Szeretném tudni, milyen egy nagyüzemi tábla, menynyit lehet elvégezni naponta, és kibírnám-e a zöldbab szagát kánikulában egy hétig. A pénzre is szükségem lenne – tettem hozzá szégyenkezve.

Hiszen tudtam, hogy ezeknek a lányoknak a pénz nem számít. Már nem figyeltek, inkább hemperegni kezdtek a bíborban. Volt, aki a dombon lefelé, gurulni akart.

Régen, a síkos, belül zöldes vályúban nagy, sárga tököket fürösztöttünk együtt a szomszéd Pékóék udvarán. Nem kellett tartani attól, hogy a lovak és tehenek megzavarnak, mert csak estefelé volt itatás. Én a vályúhoz esténként Csillagost vártam mindig, a piros fényes szőrű, fiatal paripát. A homloka

közepén csillag alakú folt fehérlett, erről kapta a nevét. Beszélgetni szoktam vele a sötét égbolt alatt.

A tököknek pár éve még arcokat is vagdostunk. Miután elkészültünk, annyi tökbabát cipeltünk a dombra, ahányat csak bírtunk. Látogatóba érkeztünk velük a játék kórházba, elszáradt hajú, beteg kukoricababákhoz. Ott orvosokká változtunk, köpenyt is vittünk. Injekciós tűnek kinevezett, élesvégű botokkal az egész tábla összes babáját megszurkáltuk. Úgy hittük, meg lehetne gyógyítani az elszáradt hajakat injekcióval. A csövek mindegyikét megsértettük így. Tudatlanságunkkal a termésben tettünk kárt.

– A gazdát majd' megütötte a guta. Azt mondta, ne lásson minket itt többé.

– Pedig ilyet csak a varangyos békákat boncoló fiúknak szokott… nagyon mérges lehetett.

Séta közben a lányok ledobták a szoknyát. Alatta fürdődresszt viseltek. A domb másik oldalán a temető, az akácos irányában innen is láthattuk, és azon túl a víztározó, amit csak sejtettünk a távolban.

Megkergettünk egy fácánt a mezőn. Amikor elfogtuk a szárnyánál, kiderült, hogy valakinek a kerítés alatt átbújt gyöngytyúkja lehetett. Verdesett az ijedt jószág a kezeim között. Hessegettük egy darabig vissza, a kertek felé.

Tudtuk, hogy a tározóban fürdeni, úszni veszélyes. A falszivárgást és a talaj átázását már többször is próbálták megakadályozni. A betonfalakon kisebb-nagyobb repedések keletkeztek. Úgy hallottam, vasbeton gerendákkal támasztották alá az egyik oldalfalat. Ezekkel a támasztó pillérekkel együtt is bármikor leszakadhatott. A boltozat már süllyedt pár centit.

Nagy szárazság nyomait találtuk mindenütt, alig volt szedhető virág a réteken, csak szúrós füvek.

Előre szaladtam, mert a lányok zsibongása már nem érdekelt, fárasztott inkább. Arról folyt a szó, hogy megjött az első menstruációja valakinek; csupa vér lett a bugyija. Akkoriban az ijesztőnek gondolt vérzésről még csak hallomásból tudtunk. Nehéz is volt elképzelni, hogy egyszer velünk is megtörténik.

Előtte nyáron, a kiskorpádi táborban a témáról hamis hírekhez jutottam. Szólt egy lány, az idősebb Irénnek a táskájában vattát és kis gumírozott bugyit találtak, ami felfogja a vért, arra való. A mi sátrunkban a legfiatalabb lehettem, de még engem is odavonszoltak, hogy a bizonyítékot mindannyian lássuk.

– Irén egy rossz nő. Csak az ilyeneknek van vérzésük – jelentette ki Erika. A megvádolt lány helyett szégyelltem magam.

A rosszaság mibenlétéről csak homályos fogalmaim lehettek, mégis kerültem az Irénnel való találkozást egészen a nyaralás végéig. Eszembe sem jutott, hogy Erika téved.

Vállamon a piros kockás sportszatyorral, én érkeztem először a tározóhoz. A vízben felsejlett egy sötét folt.

Kellemetlen érzésekkel a betonszerkezet széléhez léptem, és mintha egy fekvő ló körvonalait ismertem volna fel az alján. Szorongva, vérfoltok nyomait kerestem a száraz fűben.

Lányok, gyertek!

Nevetve integettek. Akkor még nem tudhatták, hogy én már a csillagos homlokú táltost siratom a víztározó felázott partján.

MOZIVÁLLALATI ÜDÜLŐ

I.

Balatoni nyaralásunkat a mozigépésznek köszönhettük.

– Fogadja el, kedves Helen, az egész családjával együtt! Úgysem tudom meghálálni mindazt, amit értünk tett!

A mozigépész menyasszonya Mariborban lakott, és már tíz éve leveleztek. Anica nem beszélt magyarul, a mozigépész csak a magyar anyanyelvén tudott. Az én mamám írt, olvasott, értett a szláv nyelveken is. A szerelmesek mondanivalóit ő közvetítette már a Budapesten rendezett VIT óta.

Sokat mesélt nekem is a Világifjúsági Találkozóról a mozigépész. A szlovén Anicával gyerekek voltak akkor. Ilyen nagyszabású rendezvényen először vettek részt. A Népstadion alapozásánál végeztek önkéntes munkát. A DIVSZ-indulót én is fújtam: „Egy a jelszónk a béke, harcba boldog jövőért megyünk". Amikor a szövegben már itt tartottunk: „Földön, égen zeng az új dal: Ifjúság! Ifjúság! Ifjúság!" – a mozigépész nem türtőztette magát, sírva fakadt a meghatottságtól. Jelszó: „Fiatalok egyesüljetek, előre a tartós békéért, a demokráciáért, a népek nemzeti függetlenségéért és egy jobb jövőért!"

A mozigépész nyaralási utalványa főleg engem érdekelt.

– Mama, nem csak a strand! Feketefenyő nőtt a Várdomb alatt, egész erdőnyi! Amíg ott leszünk, a Vörös és Kékkápolnába minden nap benézhetünk.

Gyurika még nem tudott úszni, de már nagyon szeretett volna, ezért most ő is támogatott.

Megállapodtunk. Apa hétvégén jön utánunk, a pontos címet képeslapon megírjuk addig neki. Mert a mozigépész csak annyit tudott, hogy a Moziválallati Üdülőt kell keresni.

Ha leszállunk a vonatról, bármelyik helybélitől megtudakolhatjuk: csinos, szőke asszonyt két gyerekkel mindenki szívesen útba igazít.

Mondtam a mamának, hogy nem kell sok ruha. De ő a halványzöld ripszselyem kosztümjét is becsomagolta, amit felvehetne a misére. Titokban arra gondolhatott, apával táncolni mennek a kerthelyiségbe szombaton, vagy vasárnap. Emlékeztem egy vadszőlővel felfuttatott szórakozóhelyre.

II.

A nagy kofferrel és két hátizsákkal indultunk útnak. A vonatablakból végtelenbe nyúló, barna földekre lehetett látni.

„Kihajolni veszélyes!" Gyurika az ismerős feliratot mutogatta nekem. Ő maga derékig lógott ki az ablakon. Minduntalan felálltam, hogy a mama ülése fölötti tükörben a szalmakalapomat igazgassam. Széles, égszínkék szalag díszítette.

Hosszabb időre a vonatunk csak kétszer állt meg. Addig már érdeklődött a mama, hol lehet Bogláron a Mozivállalati Üdülő? A kalauz csak a vasútállomást és a kikötőt ismerte. De megengedte a testvéremnek, hogy a jegyeinket ő lyukassza ki. Gyurika sietve újságolta neki: ha felnő, kalauz, vagy úszóbajnok lesz belőle.

Leszállás után tenyérből ittunk az öntöttvas nyomóskútnál. A magunkkal hozott bambi már elfogyott a csatos üvegekből. A Várdomb felé indultunk el. Az összes poggyászt magunkkal vittük, mert nem találtunk csomagmegőrzőt; de úgy gondoltuk, semmi nem lehet túlságosan messze.

Felvilágosítást adni senki nem tudott. Megpihenni éppen a strand bejáratánál álltunk meg. Kihallatszott a sivalkodás,

nevetések. Vágyakozva belestem a palánk résein. Anyánk váratlanul úgy döntött, szobáinkat az üdülőben később foglaljuk el. Ha már ott vagyunk, strandolunk először.

Kabinjegyet váltott. Örültem, hogy leráztuk a bőröndöt és a hátizsákokat. Kisöcsém aznap a boglári strandon a mellúszást egyedül tanulta meg. Utánozta a vízben az emberek mozgását.

– Gyurika, a narancsszínű bójákig! – kiáltottam neki. Pedig arra vágytam, bárcsak mindketten a túlparti hegyekig úszhatnánk el.

Ő már akkor semmire nem figyelt, csak a tempót tartotta boldogan. Csodálkoztam és büszke voltam rá, mert számomra az úszástanulás egy több hétig tartó, komoly programot jelentett.

Leégett a nyakam és a vállam. Amikor a hátizsák szíja hozzáért, felszisszentem.

Még mindig nem tudtuk, merre. A strandról kifelé még a helybéli zöldséges is széttárta a kezét. Tanácstalanul és csüggedten nézelődtünk.

Már többször elhaladtunk a mozi előtt. Egyemeletes épület volt. A bejárati ajtó mintha zárva lenne.

– Mama! Ha valahol, akkor a mozipénztárban kell tudniuk.

Megpróbáltam benyitni, és a kilincs engedett. A pénztárban hátrafésült hajú férfi ült. Az esti film közönsége még nem gyülekezett. „Római vakáció" – hirdette egy nagyalakú plakát. Erre én is vennék jegyet, ha délután is levetítik.

– A ma estire kérsz, kislány? Hányat?

– Csak délután jöhetnék el. Tessék megmondani, hol találjuk a Moziállalati Üdülőt?

– Hát te lennél az? – nevetett. – Már egész délután vártunk.

Kipattant a levegőtlen fülkéből elém, hogy megszemléljen. Intettem a mamának, csatlakozzanak ők is.

Az üdülő két vendégszoba volt a mozi fölötti emeleten.

III.

Anyánk a tágasabbat választotta, hármunknak egyelőre. A szalmakalapot mindjárt a fehér vaságyra dobtam. Négy tiszta üvegpohár állt a kerek asztal közepére helyezett alpakka tálcán.

Kicsomagoltunk, engem folyamatos szomjúság gyötört. Mama megszidott, mert a piros műanyag fogmosó pohárból ittam. Nagylány voltam már az illetlen viselkedéshez.

A másik szobát csak akkor használjuk, ha apa is eljön.

Ez volt a válasz a kérdésemre, miért alszunk mindhárman egy szobában, amikor nyílik a folyosóról még egy. Megfigyeltem, hogy annak a kulcsát is átvette a mama. Ezt a másikat én magamnak szerettem volna, hogy igazi különbejáratú szobám legyen az üdülőben, saját kulccsal. Az emeletről mindkét lépcső a mozipénztár mellett ért le, annak jobb és bal oldalán. A függetlenség hangsúlyozásához sokat számíthatott volna, ha csak az egyiken közlekednék, amíg a többiek a másikon. Így terveztem. Tudtam, hogy Öcsike nem akarna külön költözni a mamától. Szeretett bármikor hozzá bújni, ezért ő nem bánná, ha én laknék egyedül. De nem mertem mégsem szólni.

Az egész napi izgalom okozhatta, hogy nem sikerült mindjárt elaludni. A naptól megkínzott bőröm is fájt. Odacipeltem egy széket a nyitott ablak elé, és a barna keményfán térdelve a kivilágított, emberektől zajos utcát figyeltem alattunk a langyos estében.

Amikor a filmvetítés véget ért, és mindannyian kiözönlöttek a teremből egyszerre; én ott az ablakpárkányra dőlve hálásan gondoltam a mozigépészünkre. Azt kívántam neki, Anicával egyszer boldog legyen. Szerelmespár csókolózott alattam az utcán. Megállapítottam, hogy csak a játékfilm jelenetet utánozhatják.

Elalvás előtt a Római vakáció plakátját idéztem még fel, amit érkezésünkkor a mozi előcsarnokában ragasztottak ki. Ekkor még nem ismertem Audrey Hepburn arcát.

IV.

Álmomban mégis én lettem ő. A megvilágított Vöröskápolna belsejében, felnőtt férfi lépett mögém, és valami bókot súgott a fülem mellett. Ezt inkább a hangsúlyából következtettem ki. Nem hallottam jól, mert a kápolnafalra lógatott tükörben a frizurám fésülési módját próbáltam ellesni. Kontyféle lehetett, ragyogó hajcsattal a fejem búbján. Mintha nőttem is volna valamit, és elkápráztatott a ruhám, meg a cipőm. De legjobban mégis a könyékig érő, fényes, fekete kesztyűn és a nyakamban tompán fénylő gyöngysoron csodálkoztam.

– Tessék?

Egy mozdulattal ellöktem magamtól, mert az igen halk válasza nem nyugtatott meg, még a mentolos leheletét is éreztem.

– Talán angolul beszél? Lehetséges, hogy bántani akar?

Azt felelte angolul, németül, vagy magyarul, hogy nem bántani, ő csak szeretni akar. A válaszába beleremegtem, mert nem szeretett engem addig férfi.

Az ijedségtől felriadtam, még mindig szaporán verdesett a szívem. Pirkadt. Az olvasólámpa fényével úgysem zavarnám szívesen a mamát.

Éreztem, hogy ajkaim a szomjúságtól összetapadtak. A nyelvem mintha megduzzadt volna, és enyhén fájt a hasam. Hányingerem támadt. Óvatosan leléptem a fehér ágyról, hogy ivóvíz után nézzek. Amikor a felkelő nappal szembefordultam, véresnek látszott a hálóingem eleje. Nem értettem először. Mintha csak az álom folytatódott volna. Felhúztam az ing alját. A combjaim belső felén, a térdek felé vékony piros csík igyekezett. Az ágyneműt csak ezután vizsgáltam meg. Ahogyan e jelenségről mondani szokták, nagylány lettem. Még nem voltam tizenhárom éves.

ELVESZETT NAPLÓ

Teleírt naplómat a padláson, régi olajfestmények mögé rejtettem. A barna spirálfüzetet aranyozott képkeretek és a fal közti, szűk résbe csúsztattam; épp, hogy befért. A kezemet hirtelen rántottam vissza, madarak halk, surrogó röpülése ijesztett meg. A nyitott tetőablakon vadgalambok juthattak be. Felágaskodtam, akkor már kint, a rozoga tetőn burukkoltak. A terebélyes diófa lombjait fújta a szél.

Néhanap, szétcsúszott zsindelyek között becsurgott a konyhánkba az eső. Az egész házat rozogának, szűknek és kényelmetlennek találtam. Nem a saját tulajdonú házunk volt, a szomszéddal közös udvarban, a községtől béreltük. Szüleim válása után a családot anyámmal és öcsémmel, hárman alkottuk.

Az épület főutcára néző oldala a tejcsarnok bejárata volt. Kora reggeltől hallani lehetett, ahogy a tízliteres fém kannákat a lépcsőn és a cementes padlón görgeti valaki. Az év nagyobbik felében olyantájt még nem világosodott.

– Alá kell az egészet szigetelni! Megszűnne az egészségtelen nedvesség, higgyék el!

Befogtam a fülemet, tanácsokat nem akartam hallani. A heverőm mögötti falról gyöngyöző, lassú pergéssel vált meg a festék. Amikor leemeltem a szőttes szőnyeget, középen kettévált a nedvességtől.

Továbbtanulásra készültem. Az esélyeimet rossz eredményekkel, vagy problémás magatartással nem veszélyeztettem. A józan eszem még a legsötétebb, nyomott hangulatú napokon sem hagyott cserben.

Anyámat túlterhelték a megélhetés állandó gondjai. Türelme és ideje másra alig maradt. A szeretet kölcsönös megnyil-

vánulásai a mindennapok súrlódásaiban elapadtak. Az erdészet bérelszámolójaként dolgozott, és az őszi vadászidényben német tolmácsként a kaszói vadászházban. Egyszer engem is magával vihetett. Akkor láttam, hogy számára Kaszó nem szórakozás, sokkal inkább nehéz munka. A Baláta-tó láprétjein napokig egyedül kóboroltam. Megismertem a nyírláp, fűzláp és égerláp fogalmakat. Lesből nagytestű vadak mozgását figyeltem: dámszarvas bikákat, őzeket és vaddisznókat.

Sehogy nem sikerült elérnem, hogy mama a sokféle tehetségét és rátermettségét komolyabban kipróbálja. Nagyatádról előnyösebb állásajánlatot kapott, és Ausztráliából még egy magyar emigráns kérő is megjelent, hiába.

– Sok a bizonytalansági tényező. Ki tudhatja, hogyan alakulna?

– Ha meg sem próbálod, akkor hogyan is tudhatnánk meg?

Belső-Somogy képét akkoriban nehezen cseréltem volna fel én is bármi másra. Hetedik osztályban kezdtem napi rendszerességgel naplót írni. Hozzászoktam, hogy a gondolataimat, észrevételeimet és összes bánatomat a barna kockás füzet lapjaira bízom.

Minden nap, késő estig írtam. Miután befejeztem aznapra, naplómat az ágyneműtartómba rejtettem a téli paplan alá. Ugyanarról a helyről vettem ki és ugyanoda tettem vissza. Egyik kezemmel a heverőt kellett felemelni, mindig elég súlyosnak éreztem. A másikkal kényelmesen benyúlhattam füzetemért a szokásos helyre.

Lefekvés előtt már fogat mostam. A nagylavórban állva, kancsóból öntöttem végig a tűzhelyen langyosított vizet magamon, ez jelentette a zuhanyozást. Törülközés után gyámoltalanul és értetlenül, hálóingben topogtam a szobámban.

A gondosan összehajtogatott paplan alatt az ujjaimmal hiába tapogattam, a napló nem akadt a kezembe. Az ágyneműtartó aljába fektetett paplan fölé nemrég vékony gyapjútakarót hajtogattam. A kettő között leltem meg végül a spirálfüzetet.

Hisztérikus sírásban törtem ki, mert anyám megtalálta és kifürkészte a titkaimat. Ő is hallott a csukott ajtó túloldalán. Megijedt, beszaladt hozzám. A feldagadt szemeimet zsebkendővel törölgettem, ijedten védekezni kezdett.

– Tudnom kellett mit forgatsz a fejedben, hogy idejében közbeléphessek. Amíg valami végzeteset még nem követtél el.

Naplómat ettől kezdve az iskolatáskámban őriztem, míg be nem telt kék tintával írt, sűrű, apró sorokkal. Akkor fölvittem a padlásra.

Mama télen megcsúszott és eltörött a lába. Mentővel kórházba szállították, és mi egyedül maradtunk a huzatos házban.

Nekiláttam a csinosításnak. Lesúroltam az összes ajtót, ablakot, a függönyöket kézzel mostam ki. A havas udvaron kötélre teregettem, de a lecsurgó víz gyorsan megfagyott, a kézfejeim kivörösödtek. A szomszédasszony felfigyelt a küszködésemre. Virágos, nylon otthonkájában, vietnami strandpapucsban jött át. Óvatosan kerülgette a hófoltokat.

– Nahát, Eliza! Te értesz a házimunkához? Nem féltek a házban egyedül?

– Nem félek, de már hiányzik a mama.

–Csak szólj nyugodtan, szívesen segítünk, ha szükséged van valamire, vagy az öcséddel nem bírnál.

Nehezen boldogultam a szárítással. Mikorra a friss illatú anyag már a függönytartón lengedezett, átrendeztem a bútorokat. Szerettem volna örömet szerezni anyámnak, ha járógipszben hazatér. Tudtam, hogy hetekig azután otthon

kell ülnie, meg akartam lepni. A karosszékét közel húztam a cserépkályhához, mert gyakran fázott, és a szobáját nehéz volt átfűteni. A tűzifa miatt is folyton aggódott.

Egy nap pecsétes levelet vettem át. A tanácstól érkezett, látogatáskor bevittem a kórházba anyámnak. Sok nő között feküdt a kórteremben, hangosan köszöntem nekik.

Mama az ablak melletti sorban, középen kapott ágyat. Fényespiros jonatán almákat vittem neki, kitettem az éjjeliszekrényre. Először nem mutatott érdeklődést, akkor ébredt föl. Később Öcsiről kérdezett, és megkért, hogy a friss hálóinget hajtogassam a közös ruhásszekrény bal felső polcára.

– Most leülhetsz az ágy szélére, nem szólnak a nővérek emiatt.

Ezután felolvashattam a levelet. Figyelmesen hallgatta. A Községi Tanács csak minket érintő településrendezési tervet ismertetett. A régi tejcsarnok lebontásra kerül, hogy egy korszerű, emeletes épületnek adjon helyet. A családunkat átmenetileg máshol helyeznék el. Az „átmenetileg" szót tollal aláhúzta valaki. Később, az új épületbe azonban visszatérhetünk. A levélhez tervrajzot csatoltak. Megfigyeltem, hogy a ház utcafrontjára parkot álmodott az építő. Első látásra hasonlót, mint Felső és Alsósegesd határán; az új művelődési ház előtti téren. A községvezetés szokatlan elképzelései akkoriban az egész utcának komoly gondot okoztak. Engem a változások őszintén lelkesítettek. Az új épületben működő, sokablakos könyvtárba és moziba kezdtem járni. A régi kultúrházat rég lebontották. Anyám válaszok nélkül hagyott monológját sokszor végighallgattam.

– Ijesztő és nagyon bonyolult. Hová költöznénk addig? Mi a garancia, hogy az új, komfortos házban lesz a mi számunkra lakás?

Sokáig szorongott a további változásoktól. Saját elhatározásból nem tudott mozdulni, a kényszerítő körülményeknek azonban megadta magát. Idővel el tudta hinni, hogy nem járnánk rosszul, és a cserét le tudjuk bonyolítani. A kiköltöztetés nyár végére valósult meg.

A bontásra kijelölt reggelen, a régi ház előtt én is megjelentem. Az építésvezetőn és a munkásokon kívül a bulldózer állt készenlétben.

Már dőltek a falak. Hatalmas porfelhő támadt, hátrébb léptem. Hirtelen eszembe jutott, hogy az utolsó nagy kapkodásban a padlásteret nem ürítettük ki. A szűk, fehér cipőm dobozban, meg a virágcsendéletek ott maradtak. Használaton kívüli tárgyak, kacatok, amikre nem volt szükségünk.

A teleírt naplóm akkor semmisült meg. S mintha a naplóval együtt a korábbi életem is odalett volna.

AGYÉRGÖRCS

A kocka közepe váratlanul eltűnt. Zsófia fekete tussal a kész mértani test vonalait akarta megerősíteni. A szemébe hulló haját még egyszer elsimította a homlokából. Ezt a mozdulatot egészen addig a pillanatig már sokadszor ismételte meg.

A gondolatban önmagának feltett kérdésre – a röpködő hajszálak zavarhatják a látásomat? – tudta a helyes választ, ez nem lehetséges. A szemével történt valami.

Tustolla hegyéről egy fényes csepp a lapra hullott. Furcsállta, hogy nem tudja, beszívta-e a tintát az érdes papír, mekkora foltot hagyott. Még jobban megijedt, amikor a feléje forduló Eliza arcának is csak az egyik felét látta. Egy padban ültek.

Szerencsére megszólalt az óra végét jelző csengő. A hirtelen mozdulattal gombóccá gyűrt rajzlapot a táskájába gyömöszölte. A következő óra elejéig a ködös érzet oszladozni kezdett, a lányt akkor már heves fejfájás gyötörte. Remélte, ha lefekhetne a szobájában és próbálna elaludni; úgy ébredhetne, mintha nem is történt volna semmi.

A nagytükörben sokáig figyelte otthon az arcát. Váltogatva csukta be az egyik szemét, majd a másikat, az ujjaival is letakarta, mintha gyerek játszadozna így. Örült annak, hogy tágra nyitva mindkettőt, egészben látja a fekete szembogarát, a zöld karéjt körülötte és a tiszta fehérjét.

Legközelebb a jelenség otthon kezdődött. A lány behúzott függönyök mögött a heverőjén összekuporodva feküdt, már kénytelen volt belátni, hogy az alvás nem segít. Legfeljebb a fejfájás tart még hosszabb ideig, hiszen az ébredéssel és sokáig

azután sem szűnt meg. Mégis előre rettegett, nehogy az iskolában történjen.

A fejfájást jobban viselte, mint a különös látászavart. Zsófi a halálfélelemmel szembesült.

Az idegszakorvos egy hetes kórházi kivizsgálást javasolt. Ezt ő kalandnak élte meg. A zegzugos kastély-kórház folyosóiról a parkba léphetett ki. Fák nyíló virágainak illatával telt meg a nap. Nem szűnt meg csodálni a Kínában honos díszfák nedvdús burjánzását egész héten.

Sejtelme sem volt arról, hogy a nagyanyja agyi embóliában halt meg. Még hallott, de nem értette a hozzá intézett szavakat, és a bal látóterében észlelhető tárgyakról nem vett tudomást.

Zsófi napközben többnyire egy padon olvasott, és az arra járó, fiatal orvosokkal és ápolókkal diskurált, élvezte a szabadidőt. Megkapta az almazöld, puha frottírköntöst is, amire régóta vágyott, de amire karácsonyi ajándékként sem számított. Rosszulléte a kivizsgálás teljes ideje alatt egyszer sem ismétlődött meg.

– Kedves Zsóka, átkísérem magát a Nőgyógyászatra, azután elengedjük.

A kezelőorvos Zsófit bizalmasan karon fogta. Nem szólt neki, hogy nem így hívják.

– Éppen úgy vezetett, mintha a férjem lenne.

Már a mondatokat tervezgette: hogyan mesélné a gimnázium tornatermi öltözőjében a lányoknak. Az orvos részéről megszokott, hanyag gesztus – még a beteg nevét sem jegyezte meg pontosan – ilyen érzést keltett a fiatal lányban. Tetszett a megszólítás – Zsóka – mintha valami belépő volna a felnőtt

világba. Az első nőgyógyászati vizsgálatát a neurológus kíséretében élte meg.

– Két és fél éve menstruál, szűzhártya érintetlen.

Az Idegosztály zárójelentése csupán hormonális változásokat fogalmazott meg, Zsófit tünetmentesnek nyilvánítva elbocsátották a kórházból.

Másnap délelőtt az édesanyja holtan találta meg az ágyában.

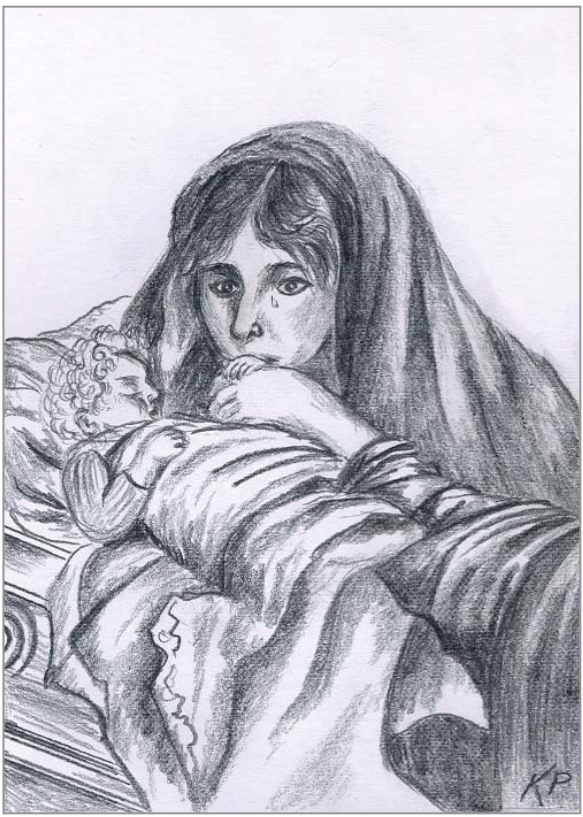
KP

MADONNA, GLÓRIA NÉLKÜL

Oszkár a városba költözött, mert nem tudott a festészetből megélni. Szülőfalum akkoriban egy festőnővel büszkélkedett. „Rusz" névvel szignált Balerina, Utolsó vacsora és Jézus az olajfák hegyén olajkép a Mária-napi búcsún nagyobb darabszámban látható volt, Nagyasszonykor a Szentkútnál tíz is elkelt. Rusz néni terjesztői hálózata az egész járásban sikeresen működött. Elsősorban festményeket vittek, a gazdagabbak nem is egyesével.

– Két egyforma rózsakosarasat szeretnék!

– Ugyanolyan kettőt?

– Pontosan ugyanolyat, a méret is egyezzen. Tudja, a nagyszekrény két oldalán, szimmetrikusan, már a képszögeket is a falba vertem. Ha nincs raktáron két rózsakosár, akkor lehet más is. De mindenképpen kerti virág, ne mezei kóró legyen!

Folytak a rendelések, és az elégedett asszonyok tovább adták a festőnő jó hírét. Majdnem mindenkinek volt már Rusz-festmény a házában. Anyámnak is mondogatták, egy Madonna a hálószobába feltétlen kell neki. Amíg elkészül az olajkép, ő horgoljon szárnyas díszpárnát a hálószobába, rózsaszín taft alátéttel. Ilyen ügyes kézzel, ami neki van, gyorsan meglesz.

Anyám úgy gondolta, egy látogatás semmire nem kötelezi. Elmentünk a festőnőhöz. Előtte megkért, viselkedjem rendesen. Maradjak udvarias, már ha több nem telne tőlem.

Az erdészeti irodák felett lakott a fiával. Ott rendezte be a műtermét is a tágas, három ablakos sarokszobában, amely minden napszakban elég világos lehetett. Mosollyal üdvözölte

anyámat, és engem is kézfogással. Megjegyzést tett a szépségemre.

– Micsoda szépség – mondta, mert személyesen még nem találkoztunk. Ő ritkán járt ki. Bevásárlásait a felnőtt fia intézte a hentesnél és a vegyesboltban. Erről a Miklósról sok szóbeszéd járta. Orvosi egyetemen tanult, de egy nyári szünet után nem ment vissza Pestre. Azt rebesgették, a sok tudománytól megbolondult. Annyi igaz, hogy Miklós senkivel a faluban nem váltott szót, elkérte, amit az édesanyja felírt, fizetett és minden nap egyenesen hazament ezután.

Festékes ecsetek, temperák és olajfestékek szaga terjengett.

– Eliza, megható a finom szépséged, ecsetre kívánkozik – ismételte meg rám emelve szemeit a festőnő, mintha nem tudna betelni a látvánnyal. Ezzel a mondattal anyámnál behízelegte magát. De a fáradsága hiábavalónak bizonyult, hiszen tudtam, hogy a mama nem táplálná festett portréval a hiúságomat.

Ruszné szentképekről másolt. Égszínkékben és aranyban nem volt hiány, a Szűzanya csillagos glóriát visel, és a kisded dundi, ahogyan a barokkban volt szokás. És amitől a megrendelőknek tetszik.

Anyám úgy viselkedett, mintha komoly vevő lenne. Kiderült, hogy az is. Egyszer csak azt mondta, ő rendelne egy Madonnát. Választott azokból, ahol a Szűzanya fején a kék felett van még egy másik, sötétebb kendő. Ilyet szeretne, mondta, lehetne kisebb valamivel, és jobban tetszene glória nélkül.

A művésznő szívélyesen azt felelte, jöhetünk érte, pontosan egy hét múlva. Addigra megszárad a festék. A képet előre kifizettük.

Anyámat a megbeszélt időben ismét elkísértem. Az ő arcát néztem, amikor a képpel szembesült, és tudtam, hogy nem tetszik neki. A csillagkoszorú a madonna feje fölött tündököl. Emelt hangon meg is szólalt.

– Kértem, hogy a glória ne legyen látható.

– Hiszen Ön is tudja, hogy a Madonna szent anya, hogy' ábrázolhatnám glória nélkül? Ekkor anyám pártjára álltam.

– Nekünk jobban tetszene, ha nem az istenanyát látnánk a festményen. Ha csak egy szenvedő anya lenne, mint az én anyám, vagy például maga.

Megbántottuk. Mégis azt felelte, rendben van, megpróbálja akkor valahogyan letörölni a glóriát. Néhány nap múlva elküldte a festményt valakitől. Amikor közel hajoltunk hozzá, a sötét háttérrel egybemosott körív halványan különvált.

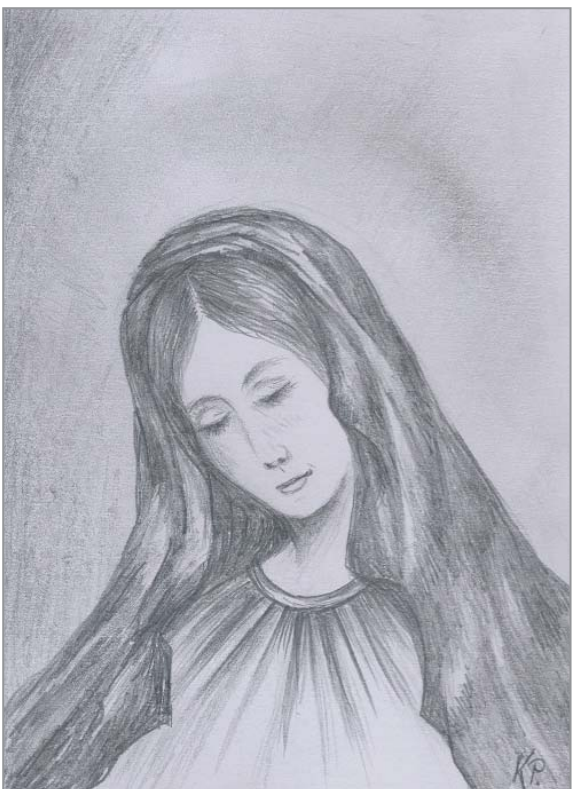

EGYENSAPKA

Vaddisznófekete, sűrű sötétség tapad ránk. Apró fémkattanást hallok. Az aktatáskáját csatolta ki, vagy be valaki. Sokáig néma csönd.

Négyen, vagy öten várakozunk bejáró gimnazisták a havas sínek mellett. Helyi buszjáratot nem indítottak eddig. Erőltetett futással a házunktól negyven perc a vasútállomásig, lihegés nélkül negyvenöt, és a felszállástól még egy óra vonattal a városig, ahol tanulunk.

Ha szakkört, író-olvasó találkozót, vagy teadélutánt rendeznek az iskolában, akkor csak az esti vonattal érkezünk haza. Alvásra nem sok idő marad. Egész nap álmos vagyok.

A vasútnál sokat várakozunk. Szülők véleménye szerint az akadozó közlekedés időpocsékolás. Az állomás épületét novemberben kivonták az utasforgalomból. Megszüntették a jegypénztárt, lelakatolták a várótermet. Úgy hallottuk, nem érte meg a fenntartás költségeit.

A Hősök emlékművét évekkel ezelőtt lándzsavégű vaskerítéssel vették körül. Ezeknek a lándzsáknak a végét a falu közepén minden reggel megérintem, amikor elhaladok előttük induláskor.

A bodza és akácillatú reggeleken mintha egyenesen belegyalogolnék a kelő napkorongba. A falu bolondja – széles, nagy ember – érti ezt. Elémugrik, felemeli a két karját is, hogy takarja a Napot előlem. Meg akar menteni.

– Ha belemész, porrá fogsz égni – hadarja izgatottan. Meglátod, nem marad belőled semmi, de semmi. Vigyázz!

Amikor lassan halad a vonat, az utasokat sárga repceföldek, viruló, zöld mezők kísérik. Szív alakban vetett rozst valaki

tavaly a földjén. Attól kezdve hetekig figyeltem, hogyan nőnek a szárak, és a romantikus forma megmarad-e sokáig.

Januári bérletet tegnap váltottam. A kisvárosi állomásfőnök a diákváróterem jeges küszöbéhez ütögette a félcipője sarkát. Kitartásra biztatott. Unalmában beszélgetett velem: a jónak és ugyanakkor rossznak is számító hírt egyszerre tudatta.

– Csak pár hét még, és elindítják a piros motorvonatot a gőzmozdony helyett a balatoni vonalon. Akkor aztán pontosan érkezik a szerelvény, és maguk kislány, nem lóghatnak az első óra harmadáról többé.

Nem mertem tiltakozni, mert az állomásfőnök sokmindent tudott.

Amikor reggel késik a vonat, a vezérnek számító negyedikes kiadja az utasítást:

– Diáksapkát fel! Párba rendeződve, igen lassú indulás!

Csigatempóban vánszorog az első pár. A stréberek sem előzhetik meg őket a gimnázium bejáratáig.

Megállunk a kirakatok előtt. A kézimunkabolt tulajdonos visszaköszön az üveg mögül. A tekintete kérdő, órájára pillant. Ő tanítja a politechnikát nálunk. Május elsején abban a szoknyában vonulunk fel, amit magunk varrtunk, és a hímzett párnáinkat, terítőinket városi kiállításon is bemutatják.

Elmarad az utolsó tüskevári ház mögöttem. A csupasz jegenyétől számítva megszűnik a gyér világítás, a villanyoszlopok beton sora. Az ilyen téli virradat előtt semmit nem látni, csak a zseblámpám gyenge fényére bízhatom magam. Az esőre fagyott jégrétegen bizonytalan a mozgás.

Senki nem tudna a külsőmről képet alkotni magának, fel sem ismernénk egymást. Közvetlen a lábam elé világítok.

A csúszásgátló rongydarabot a tornazsákban rejtettem el. Csak a határkő túloldalán kötözöm fel a csizma talpára.

Fönn a töltésen, a köves út mentén telefonpóznák állnak. Hazafelé a fülemet odasimítom az oldalukhoz, ilyenkor titokzatos zúgást hallani. Magam elé képzelem a beszélgető vidám, vagy szomorú és reményvesztett embereket.

A kötelező diáksapkát nem teszem fel, majd csak leszállás után, a városi állomáson. Az aranyzsinóros bocskait valami egyénire cserélnénk inkább. Az igazgatótól három év után még nem kaptunk engedélyt.

A kegyetlenül hideg, fagyos várakozásban az állomáson nem szólunk egymáshoz egy szót sem. Kicsordulnak a könynyeink. Az egyujjas báránybunda kesztyűmmel egy cseppet itatok fel, mielőtt az arcomra fagyna, vagy tovább gördülne, lefelé a nyakamon.

Nem tudom, ki áll mellettem. Még abban sem lehetek biztos, hogy áll mellettem valaki, mert a kézilámpásokat kikapcsoltuk. Előbb vesszük észre a kanyarban megjelenő vonat fényeit, ha mi magunk nem világítunk. Az elemet sem fogyasztjuk értelmetlenül.

Az újévi ünnepek után már korábban világosodik. Mások észre sem vennék, de a mi tapasztalatunk percnyi különbségeket is képes számon tartani.

Az arcomon hópelyhek apró, pilinkélő érintéseit érzem. A nehezen várt havazás elindult. Délutánig még enyhülhet is valamit az idő. Egyre nagyobbak és nagyobbak a szemmel még láthatatlan pelyhek a sötétben. Ezeket nem törülgetem, s már alig tudom felnyitni a szempilláimat.

– Hull a hó – szólal meg nagysokára valaki.

Álldogálunk még vagy tíz percig ezután, amikor végre hallani lehet a vonat távoli zakatolását. A feketén elmosódó emberalakok, három fiú, két lány, a szürkés derengésből lassan kibontakozunk. A hajunkba telepedett hóréteg nagy, fehér egyenkucsmákat formázott a fejünkre.

KRUMPLIFÖLDÖN, DOHÁNYLEVELEK KÖZÖTT

I.

A krumpliföldekre tartottunk. Előző nap nem mentem iskolába, csak reggel, a vonaton tudtam meg, hogy tanítás helyett krumpliszedés lesz. Az új, égszínkék műbőr kabát is tönkremegy – gondoltam csüggedten. A lányok szerint úgy festettem a hegyes orrú, fehér papucscipőmben, szorosra húzott övvel aznap, mint a kirakati babák.

Gyalog meneteltünk az egyenes utcákon a külső laktanya és a távoli földek felé. Végignéztem a párokban előttünk haladó osztályok hosszan kígyózó sorát az esőben. Mindannyian sötétkék melegítőbe bújtak. A lábukon erős cipő, bakancs. Néhányan esőkabátot vittek magukkal. Azzal bajlódtak, hogy menet közben a karjukkal bele tudjanak bújni anélkül, hogy a sornak miattuk lassítani kellene. Elég feltűnő lehettem, mert amikor a kerítés túloldalán a szovjet és magyar egyenruhás katonák füttyögetni kezdtek, még az igazgató úr is lemaradt hozzám. A katonák viselkedése miatt nem hibáztatott. Nyugodt hangnemben beszélt. Szóvá tette, nem öltöztem megfelelően.

– Az osztálytársakkal kötelező akkor is kapcsolatban maradni, amikor beteg valaki. Ha maga nem pótolta a tegnap elmulasztott órákat, akkor gondolom, a maiakra sem készült. Pedig nem tudta, hogy elmaradnak. Elsős? Ki az osztályfőnök?

Az érvelését nem sikerült volna cáfolni, ezért csak hallgattam attól kezdve, hogy az osztályomat válaszul megneveztem.

Osztályfőnökünk a magyartanár volt. A matekszakos igazgató nem tanított alsóbb osztályokban, reméltem, hogy két-három év múlva már úgysem emlékszik rám.

A szervezőmunkát Kutassy László, egy érettségi előtt álló fiú végezte. Összegyűjtötte a személyes holmikat, és kiosztotta a szedéshez használt alumínium vödröket. Amikor megteltek, a termést zsákokba töltöttük át. Arra kijelölt emberek csomózták össze a zsákok száját. Amint megszólított, elpirultam.

– Csinos kabátodat nem veheted le, teljesen összefagynál! Célszerűtlenül öltöztél, de ezen sajnos, nem tudunk most segíteni.

Miközben hozzám beszélt, észrevettem, hogy a szóban forgó kabát olyan kék, mint László szeme.

A diákmunkát a helyi tsz vette igénybe. A munkabért, melynek az összegéről nem volt tudomásunk, valamilyen közösségi célra szokták felhasználni. Nagy szükség volt a tornaterem bővítésére és új tornaszerekre is.

Félszeg mosollyal visszatekintve, beálltam a soromba én is. A gumójáért termesztett kapásnövények valamennyi fajtáját szidták hamarosan körülöttem, mert az eső nem állt el, a nehéz sár a lábunkra tapadt és a talpunkkal hurcoltuk tovább. Én egész nap meg sem álltam. Egy óra múlva megállapítottam, hogy a ruhámnak és a cipőmnek már nem számít, fokoztam a tempót. Nem vittem magammal ételt, sem italt, így ebédszünetben is dolgozhattam. A teljesítményt sötétedés előtt néhány tanár egyénileg ellenőrizte. Akkor derült ki, hogy az átlagként megállapított mennyiség háromszorosát végeztem el. A papucscipő és az égszín műbőr kabát teljesen tönkrement.

II.

A vidéki gimnázium öt plusz egy besorolást kapott. Heti öt napos tanítás, egy nap munka. A plusz egy nap általában szombati gyakorlat volt, kivételt ehhez képest a betakarítás sürgőssége jelentett. A terméssel nem lehetett várni. Előfordult, hogy egész hetet is eltöltöttünk folyamatosan a gyümölcsösben, a kukorica és a paprikaföldeken, májusban a réteken. A szénagyűjtést élveztem a legjobban. Vasvillával összegyűjtöttük a lekaszált, előttünk már megforgatott és teljesen kiszáradt füvet. Majd azt különböző alakú és magasságú boglyákba hordtuk össze.

Az előre ledolgozott szombatokkal csupán a tanítási és munkanapok ritmusa változott. Arról nem álmodozhattunk, hogy egyszer majd egy szombaton kialusszuk magunkat a saját ágyunkban otthon, a fárasztó hét végén. Egész nap dolgoztunk. A többi bejáró diákkal együtt ilyenkor én is helybéli szülők gondjára bízva a városban aludtam, mindig egy osztálytárs családjánál. Az első két évben nem tudott az iskola kollégiumot biztosítani senkinek. Kinőttük az iskola épületét, és a kollégiumi szárnyban is tanítás folyt. Tudtuk, ha eljutunk odáig; az érettségi bizonyítványunk zöldségtermesztő szakmunkás képesítést is magában foglal.

Napsütéses őszi nap volt. Derűs lelkiállapotban szálltam le a vonatról. Az idősebb fiúk aznap hagytak békésen olvasgatni egész úton az ablak mellett. Az orosz klasszikusokkal nem tudtam betelni. A herceg jókedve átharapódzott a háznépére, az ismerősökre, még a német házigazdára is, akinél Scserbackijék laktak. Amikor Kittyvel a forrástól visszajött, a herceg az ezredest, Marja Jevgenyijevnát és Varenykát

meghívta kávéra, a kertbe, a gesztenyefa alá asztalt és karosszékeket vitetett ki, s ott terített reggelire.

Dohányföldet addig még csak a vonat ablakából láttam, mégis örvendeztem, hogy mint hírlett; azon a szombati napon dohányszedésre számíthatunk.

A határban hatalmas földek nyúltak el. Messzire láttam. Sehol egy felhő, csak a végeláthatatlan, zöld dohánylevelek sora nyújtózott előttem. Gyors ütemben haladtam előre. Aznap is a megszokott néhány perc alatt sikerült az egész második B osztályt megelőzni. Végül általában a többieknek is besegítettem.

Zavartalan repülhetett a fantáziám. Az éppen olvasott könyvhöz kapcsolódtam, saját személyemet is a cselekménybe szőve. Még izgalmasabb volt, amikor a biológiatanárra gondoltam. A jelenlétében sokat ügyetlenkedtem. Éppen a dohányszedő napot megelőzőn lerántottam a sötétítő függönyt az óráján, amikor megkért, húzzam be a vetítéshez. Az osztály nevetett, ő alaposan megnézett magának.

Szedés közben nem érzékeltem az időt. Úgy láttam, az én soromat a távolban valami keresztbe fektetett fatörzs bontja meg. Elhatároztam, hogy odáig jutok el pihenés nélkül, ott három percig leállok, mert fájni kezdett a derekam.

Ahogyan haladtam előre a kijelölt célom felé, az orromat undorító szag csapta meg. Nem ismertem a terjengő, s már mindent betöltő bűz eredetét. De tudtam, nem lehet a növények olykor nem is kellemetlen rothadás-szaga. Sokáig nem lehetett elviselni. A lófarok-frizurámra kötött kék kendőt kénytelen voltam levenni, hogy szükség szerint inkább az arcomra szorítsam.

Hátrakiáltottam a fiúknak, értesítsék a munkavezető tanárt. Többen futni kezdtek az egyenes sorokból felém. Egyik fiú megállapította, a szag döglött állaté lehet, talán kutyáé. Addig én nem láttam még elpusztult emlősállatot, ezért már csak lelassulva szedtem tovább a dohányt. A munkavezető sehol nem mutatkozott. Pár lépésnyire járhattam, amikor a testet felismertem. Majdnem csupasz ember, egy felnőtt férfi ruhátlan holtteste feküdt ott. Amikor a rendőrség nagy erőkkel megjelent, és végül az elszállításához készülődtek, vasvillával gyűjtötték össze. Az élettelen hús lecsurgott a villa fokai között. Aláírtam a tanúvallomást. Ezután mindnyájunkat hazaküldték. Valakinek a szörnyű halála árán jutottunk váratlanul szabadidőhöz. Az újságból később értesültünk, hogy meggyilkolt, szovjet katona tetemére találtam a dohányban.

BABI NÉNI

Babi nénit doktor néninek szólították, bár nem volt diplomája. Ezt a címet a körzeti orvos férj után birtokolta, vagy bitorolta inkább. Ő volt a doktor harmadik felesége, később özvegye. Még a doktor életében kriptát vásároltak a temetőben, ahol az első két feleség is nyugodott. Ugyanazt az asszonynevet egymás alatt háromszor is bevésték. Csak a születésük és a haláluk dátuma különböztette meg őket. Babi néni második évszáma még hiányzott.

A kőszobor a kriptájukon kitárt karú Jézust ábrázolt, az egész temetőből látszott, tájékozódási pontként szolgált az embereknek. Nagyapám diófa keresztjét csak úgy tudtam megtalálni, ha Jézus szobrától indultam el. De akkor még a ködben is könnyen odataláltam.

Amikor az ajándékba kapott aranylurex anyagot egyszer megmutattam Babi néninek, kérte, hogy a varrást bízzam rá. A modellt én választottam. Egyszerű szabásvonalú, ujjatlan, mert szép a karom és mélyen kivágott. Először nem akart a varrásért pénzt elfogadni, de anyám nem hagyta annyiban, ezért kifizettük. A pénzre szüksége lehetett, mert csak özvegyi nyugdíjat kapott.

Profi munka volt. A saját Singer-varrógépén dolgozott. Nem beszélt róla, mégis sejtettük, hogy varrónőnek tanult régen. A városi múltját és a balatonparti eseményeket gyakran emlegette. Értett a ruhákhoz, maga is jól öltözött. Vasárnapokon lábszár középig érő selyemruhákban fogadott, a Főutcán és a téren kosztümökben járt. Magas sarkú cipőt viselt a rövid szoknyákhoz, ami kiemelte a vádliját. Megtartotta a kedves bubi-frizuráját.

Tőle hallottam, hogy a tökéletes alakú nő mell-és csípőbősége azonos, és a csodaszép fehérnemű a ruhánál is fontosabb.

Attól kezdve nem is voltam hajlandó trikót felvenni a blúzom alá, csak finom tapintású kombinét, mint valami felnőtt nő. Az elsőt anyámtól kértem el. Kicsit bő volt, lecsúszott a pántja, sokat kellett igazgatni. Féltem, hogy ezt a fiúk is észreveszik az iskolában. A nagy, tavaszi leárazáskor rábeszéltem a mamát, vegyünk nekem is kettőt. A feketét nem engedte, én örültem a fehérnek és az apró virágosnak is. Egyik rajtam volt, a másik mindig száradt, hogy a következő reggel azt vehessem fel.

Babi néni el volt ragadtatva tőlem. Még a kérdéseim sem bántották, pedig kellemetlen dolgokra voltam kíváncsi.

– Miért ment feleségül az idős doktorhoz? Hogyan halt meg az előző két doktorné? És nem fél-e, hogy egyszer őt is elteszi láb alól, ha eljön az ideje?

Akkoriban olvastam az első krimiket. A feltevéseimen nevetett. Megkérdezte, elkísérném-e a templomba és a temetőbe minden héten, legalább egyszer? A családi kripta pompás, vágott virágait cserélte ki ilyenkor, mert nem szerette a hervadást. A hajnali mise előtt gyónt, az estin áldozott. Teátrálisan emelte föl a fekete csipkefátyolt az arcáról, hogy a plébános szentelt ostyát helyezzen a nyelvére. Kérdeztem, nem követ-e el napközben is bűnöket? Túl sok óra telik el közben. Megnyugtatott. Ha történne ilyen, akkor újra gyónna, még mielőtt a szentséget magához veszi. Minden reggel az új, fiatal káplán mondott misét. Egész délutánokat töltöttünk együtt a Mária-kert liliomai között.

Hamarosan kiszemeltem Babi néni számára a lehetséges férjet. Gondoltam, illenének egymáshoz, mert Lajos bácsi elegáns, fehér öltönyökben járt. Még alsó tagozatból ismertem. Engem is tanított. A temetőből hazafelé, csak egyetlen egyszer, bekopogtunk a házába. A hívatlan vendégeknek nagysokára nyitott ajtót. Az arcát borostásnak, a pulóvere ujját rongyosnak találtuk. Kedvetlenül mondta, hogy álmából vertük fel. Babi néninek nem tetszett, amit láttunk. Egy számomra is elfogadható kifogást keresett: Palikáját, a doktort újabb házassággal nem csalná meg.

– Hagyjuk békén Lajos bácsit, rendben van? – ugye, nem haragszol rám ezért?

Mit tehettem volna? Pedig sajnáltam, hogy a parti nem jött össze.

Azokban az években temérdek kimondatlan mondanivalóm volt. Amit anyámnak nem tudtam bevallani, azt Babi nénivel osztottam meg. Neki meséltem el az első önálló cipővásárlás valódi történetét is. Tragikomikusnak találta és kacagott rajta. Még engem is megnevettetett. Le kellene írni – biztatott.

Hogyan vette meg Eliza a lábánál kisebb körömcipőt, ami egy hétig sámfában állt; később észrevétlen padlásra került; anyja utolsó forintjaiból?

Bevallottam, hogy találtam akkor a lábamhoz illő cipőt a boltban. De a bokák köré tekerhető selyemszalagról a kényelem kedvéért nem tudtam lemondani.

Babi néninél nem ütköztem ellenállásba, inkább az álmaimat szőtte tovább. Mintha az én ifjúságommal a sajátját kezdte volna újraélni. Tervezgetett. Titokban fogok a balatonfüredi Anna-bálon megjelenni – mondta egyszer. Pazar,

bokáig érő estélyi ruhában, amit ő alkotott. Az anyagot megszerezzük hozzá, ha Rómából kell is, a Katolikus Egyházon keresztül. Elmesélte, hogy a plébános rendszeresen fogadja a Rómából érkező, kisebb-nagyobb, világi ajándékokat. Az egyházközség javára a kántor motort, a plébános autót is kapott. Babi néni, mint leghűségesebb hívő úgy vélte, ő is számot tarthat valami személyes ajándékra. Érdeklődtem, miért nem adjuk el inkább a málnatermést a kertjéből? Kihajoltam a szoba hátsó ablakán, hogy a málnaérést ellenőrizzem.

– Vasárnap elkezdhetném a szedést, a felvásárló sokat adna érte.

Azt felelte, a gyümölcs árát útiköltségre és belépőre szánta, a ruhámra már nem futná. A szépségverseny szavazásának menetét azonban nem ismerte.

– Zsűri van-e? – kérdezősködtem. Vagy inkább az apák veszik meg a szavazatokat a saját lányaiknak? Lehet, hogy az udvarlók?

Megdorgált és kijelentette:

– Füreden a valódi szépség győzedelmeskedik.

A néhai doktor könyvtárszobájában tervezgettünk. Babi néni lesz a báli kísérőm. Megkért, ne fecsegjem el senkinek, a legnagyobb titokban kell történnie. Természetesen csak addig, amíg az újságokból másnap a faluban mindenki értesülhet: a hagyományos bál idei szépe én lettem. A díjjal járó herendi váza helyét is kijelölte a szobámban. Nem vette számításba a lehetőséget, hogy a címet Füreden valaki más nyeri meg. Kissé szorongtam, mert sejtettem, hogy anyám az ünneplést mindenképpen tönkretenné.

– Eliza, a sikeredtől Helen is boldog lesz.

Én tudtam, hogy őszintén ezt kívánja.

Tervünk a ruhaanyag beszerzésnél előre nem látott nehézségbe ütközött. A római közvetítésre kiszemelt pap ellenállt, és anyámat is értesítette. Helen, Babi nénit tette felelőssé.

A füredi bált nélkülünk is megtartották. Megállapítottuk, hogy a valódi szépség otthon maradt.

ÉRETTSÉG

Az op-art ruhám gyenge vibrálás érzetét keltette. Tudtam, hogy ezt a mozgó a művészi hatást nem találja mindenki egyformán vonzónak. Attól függött, ki nézte.

A kivételek közé tartoztam, akiknek az iskolában kötelező matrózruha is jól állt. Próbálgatás közben jöttem rá: osztatlan sikerre a női formát hangsúlyozó öltözködéssel számíthatok a férfiak szemében. A biológiatanárnak akartam tetszeni, ezért döntöttem úgy, hogy az eredményhirdetésre inkább a nagyvirág mintásat veszem fel.

Magdának is szóltam, mindjárt lelkesen csatlakozott. Mindketten ismertük a szabályt, mégis úgy véltük; utolsó alkalommal mellőzhetjük az iskolai egyenruhát. Kész érettségi bizonyítványainkon már semmilyen okból nem lehetne módosítani. A tanáraink mi egyebet tehetnének még velük? A legtöbben szenvedtek a lányok közül attól, hogy tizennyolc évesen a kötelező matrózblúzban kellett járniuk.

Élveztük a nyárillatú, fűkaszálós reggelt. A gimnázium új épületszárnya előtt derékig meztelen, már kora tavasszal lebarnult férfiak kaszáltak. Megálltak a munkában, és a kaszanyélre támaszkodva kísérték az elhaladó nőket a tekintetükkel, egészen a lépcső tetejéig. Magda a barnával frissen mázolt és sarkig tárt bejárati ajtóban hátrafordult. Felnevetett. Csak arról bizonyosodott meg, amit eleve feltételezett, amit elvárt a férfiaktól.

Ünnepi öltönyös, nyakkendős fiúk társalogtak feszengve az aulában. Amikor beléptünk, mindannyian felénk fordultak.

Osztályfőnöknőnk az igazgatóhelyettes biológiatanárral érkezett. A férfi miatt rúgtam fel az iskolai szabályt, s a látásától mindjárt izgalomba jöttem.

Nóra néni végighordozta osztályán a tekintetét. Megakadt a szeme rajtunk, kiríttunk az egyenruhások közül. Mindketten hozzánk léptek, a tanár úr borúsan, rekedt hangon szólalt meg.

– Kérem, mi jutott eszükbe? Az én feladatom az iskolai rendezvények gördülékeny lebonyolítása. Ezek a ruhák nem ide valók.

– Tanár úr, ma vagyunk együtt utoljára. – Igyekeztem legalább a hangsúllyal valamit elérni. Addig a napig még Magdának sem árultam el, sokmindent megtennék, hogy a tanár végre nőként figyeljen fel rám.

Kellemetlenül összerándultam, hiszen komoly csalódást éreztem, amikor az igazgatóhelyettes ridegen válaszolt.

– Van negyed órájuk. Addig öltözzenek át!

Magda nem hagyta ennyiben, szintén próbálkozott.

– Bejárók vagyunk, Tanár úr. Nem tudunk hazajutni.

– Ez nem az én bajom. A kollégistáktól kérjenek két fehér blúzt, meg rakott szoknyát! Nem akarom látni magukat ezekben a botrányos ruhácskákban.

A következő kifogást nem várta meg, kimért, gyors léptekkel a lépcsőfeljáróhoz indult. Az osztályfőnöknő sietve követte.

– Barom állat! – Magda a szerencsétlen találkozást indulatosan így összegezte.

Én még mindig a tanárt védelmeztem volna inkább, de csak hallgattam a másik lányt.

– Te vagy az egésznek az oka, te rángattál bele! Nekem eszembe sem jutott volna levenni az egyenruhát. Majd anyámnak is elmondja, azután ülhetek otthon egész nyáron.

– Te magad döntöttél így.

– Mert te vagy a legjobb barátnőm. Nem akartam, hogy egyedül állj a pellengéren.

– Ha tudtad, akkor miért panaszkodsz?

– De most dühös vagyok rád. Kölcsön ruhában díszelegjek az ünnepségen?

Csak a salakos kosárlabda pályán kellett átvágnunk. Amikor esett az eső, itt elmerült a diákok cipője. Egy nyitva hagyott oldalajtón léptünk be a kollégium épületébe. Az első két évben még itt folyt a tanítás is, ezért jól ismertük a folyosókat. Benyitottunk a szobákba, unatkozó elsősöket találtunk.

– Az igazgatóhelyettes úr kéri, adjatok kölcsön két egyenruhát! A sajátjainkat itt hagyjuk addig.

– Nagyon szépek. Felpróbálhatjuk?

Magda kedvetlenül azt felelte, ne nyúljanak a holmijainkhoz. Pár perc alatt megkaptuk a méretben is megfelelő két iskolai szoknya, blúzt. A tükörképeinkkel szembefordulva kötöttük meg a keskeny, kék masnikat. Csodálkoztam, hogy nem látszik arcunkon a boldogtalanság.

Az iskolába szótlanul tértünk vissza. A saját rosszkedvünkkel voltunk elfoglalva, de az ünnepséget nem késtük le.

A pulpitusról lelépve, a tanár megkeresett a felszabadultan nevetgélő, immár érettségizettek között. Másodszor is gratulált, két tenyerébe fogta a kezem. Mintha a reggeli incidensre már nem emlékezne, éppen úgy viselkedett. Felfigyeltem a simogató tekintetre, de nem éreztem boldogságot. Udvariasan megköszöntem.

– Hálás lehetek neki – gondoltam. Az óráin és a szakköri csoportjában tanultam meg a saját testemről is sokat.

Ismét átöltözve a diákotthonban, távozáskor a lánymosdóból kiszűrődő nyöszörgést hallottunk. A vécében egyedül szülő gimnazista lányt találtunk, azonnali segítségre volt szüksége. A csúnyán vérmaszatos, de lélegző kisbabát a virágos ruhámba csavartam, a szép anyagot már cseppet sem féltettem. Karomat az újszülött kislány nyaka és háta alá fektettem. Így tartottam, amíg Magda mentőért telefonált.

A HENTES LÁNYA

I.

A hentesnek csak egy lánya volt. Judit megkapott mindent, amit kívánt, anyja az ő vágyainak élt. Mindegy volt, tárgy vagy személy, ő megszerezte: ha játszótársat akart magának a lány, azt is vett neki.

Egyszer rokokó babaként jelent meg az iskolai jelmezbálunkon, valódi csipkegalléros, legyezőujjú ruhában. Később erre az epizódra pontosan emlékeztem. Hiszen a többi gyerek jelképes és otthon varrt maskaráinak esélyt sem hagyott.

A hentes, felesége parancsára bármikor lehúzta utcafronti üzletén a redőnyt, szaladt, ahová az asszony küldte. Sokszor még a disznóveres kötényt is csak azután vette le a nagy sietségben. A kövér teste fújtatott, és arcáról az izzadságot sem törölte le: nedves inge a hátára tapadt. A két nő szeszélyeit gondolkodás nélkül szolgálta ki.

II.

Bernd, jólöltözött, német férfi azt kéri, meséljek a feleségéről, Juditról. Ott ülünk a nappali szobámban, eső veri az ablaküveget.

Az ovis csoportképet mutatom neki, mire ő elmosolyodik. Judit rózsaszín táncszoknyában látható a felső sorban. Kétoldalt nagy a hely mellette. Elhúzódtak tőle a gyerekek. Nem mondom meg Berndnek, de jól emlékszem, féltünk tőle. A bal odalán én állok, rám tapadva egy kisfiú, akinek a sarkában mindjárt egy másik.

– Heringek a bádogdobozban. Ő középen, egyedül.

– Gyönyörű, kövérkés kislány, látszik, hogy nagy figyelmet követelt ki magának.

Hetedikes lehetett, amikor először az utcánkban, az ő szülei vásároltak televíziót. Judit anyja meghívott, bármikor mehetek. Az I. Táncdalfesztivált is a nagyszobájukban láttam. Mindig a családdal és azokkal a kiváltságosokkal együtt, akiket meghívtak: „mérnökék" és „a főkönyvelő". Az orosz nyelvleckék miatt is jártam hozzájuk, kétszer egy héten, délután. A nyelvgyakorlatokat Darvas Iván vezette.

– Bernd, maga ismeri Darvas Ivánt?

– Igen, azt hiszem.

– Nagy árat fizettem azért, hogy a képernyőn rendszeresen lássam.

– Én még a hazámat is elhagytam Juditért.

Nem helyesbítek, észre sem veszi, hogy én nem Juditért fizettem nagy árat.

– Az NDK-ban ismerkedtek meg?

– Szakszervezeti körúton vett részt. A Jénai Üveggyárban részlegvezetőként dolgoztam akkor. A csoportjával körbesétáltam, hogy megfigyeljék a munkafolyamatokat. Szerelem volt első látásra. Már akkor megbeszéltük – tudott németül egy kicsit –, hogy a Balatonnál töltöm a szabadságomat, addig ő elválik a férjétől. Azután összeházasodunk, és Magyarországról próbálunk disszidálni az NSZK-ba. Nem töltöttünk elég időt egymással, a családját nem ismertem. De magának tudni kell, milyen nehéz lehetett a szülőkkel együtt élni.

– Könnyen el tudom képzelni. Judit barátnőnek tekintett, elvárta, hogy ne legyenek más barátaim. Anyja kifürkészte a vágyaimat, és már engem is megpróbált irányítani. Sikerült

egy darabig. A kaposvári Csiky Gergely Színház minden vasárnap délutáni előadására szóló, állandó bérletük van. Az uráét – így mondta – én fogom használni.

– János bácsi később is ki akart bújni mindig a közös programok alól.

– Hogy mégis legyen valami szórakozása, a felesége kimenőt adott az előadások végéig neki: papa vezette a kocsit, ezért nem nélkülözhette. A bejáratnál várt minket az előadások végén.

– Mégis velük tartott?

– Vonzott a színház. Ott ülhettem ezeken a vasárnapokon a félemeleti páholy első sorában.

– Elmesélte a feleségem, hogy maga mentette meg egy alkalommal az életét. Igaz ez?

– Juditnak könyörögni szoktak, ne tegyen olyat, amibe az ember belehalhat. Valójában nem akart meghalni, a szüleit és az első férjét zsarolta így. Csak figyelmet akart. Abszolút figyelmet.

– És mi történt, amikor magának kellett közbelépni?

– A nylon hálóingében kifeküdt a hóra. Már egy órája, mert nem kapott meg elég gyorsan valamit, vagy késett a férje munka után? Átszaladt értem az anyja, mentsem meg a tüdőgyulladástól, beszéljek hozzá, csak erre emlékszem.

– Együtt jártak gimnáziumba?

–Judit alattam járt, de sűrűn találkoztunk. Eljutottunk a napig, amikor akaratom ellenére, már nem voltam nélkülözhető náluk.

A régi papírdobozban lázasan keresgélek: korallszínű, vékony szalaggal összekötött keszthelyi és hévízi fotók. Bernd az elsárgult köteget áhítattal veszi a kezébe.

– Ezen a felvételen Judit sértettnek látszik.

–Pedig Hévízen nem szándékosan bántottam meg. Egy fiú, nem szerepel a képen, a család szeme láttára magához ölelt.

– És?

A viszontlátás engem is meglepett. Az egyetemistával előző télen, vonaton; a diákkocsiban ismerkedtem meg. Párás ablaküvegre geometriai ábrákat rajzoltunk, és komolyan beszélgettünk, amíg én leszálltam. A hévízi tónál ismét felbukkanó ismerőst bemutattam anyjának és neki, de Judit mellőzöttnek érezte magát, dermedten álldogált. Útban hazafelé megbüntetett. Összeszorított szájjal ült, nem szólalt meg, nem is evett; félrelökte a sonkás-vajas szendvicsét. Anyja őszintén aggódni kezdett, és szóvá tette maga is, nem volt szép tőlem ez a titkolódzás.

– Ők mindig és mindenről tudni akartak.

– Másnapra Judit teljes biztonságban érezte magát, nagylelkűnek mutatkozott, a történtekről több szót nem ejtett. De én szorongtam az újabb jelenetektől, és tudtam, csak idő kérdése a következő.

– Ismerem ezt az érzést.

Másik ismerős, egy csepeli fiú frissen szedett málnával toppant be hozzánk. A nyár egy részét falun töltötte a rokonainál. Nagyjából egyidősek lehettünk.

– A Phaedra megy a moziban este, Melina Mercourival és Anthony Perkins-el. Megyünk?

A jegyeket is megrendelte kettőnknek. A film ókori alapötletét már olvastam akkor. Nem kérettem magam. Amikor Judit átszaladt később és nem talált otthon, anyám megmondta neki; Zoltánnal moziba mentem. Nem beszéltük

meg, hogy az estét együtt töltjük. Mégis sírt és sikoltozott. Összetépte a Balaton térképet a szobámban.

– Nélkülem? Tudtom nélkül a pesti fiúval? Zoltán?

Végül összeesett a szőnyegen. Nem volt telefon a házban. Anyám kiszaladt az utcára, hogy orvosi segítségért kiáltson.

Mindketten hallgatunk egy darabig. A szobába képzelem Juditot, szemrehányó tekintettel figyel minket. Tavasszal nem engedte be a házba Berndet, aki Berlinből miatta utazott Magyarországra. Akkor én sem tehettem semmit, nem tudtam segíteni, mert Judit hajthatatlannak mutatkozott. A férfi hazatért Németországba, s nálam hagyott a Juditnak szánt ajándékokból egy Sasson-fazonú, vöröses parókát. A hetvenes évek nagy divatja volt. Fél éve történt, s Bernd most újra itt ül.

Halkan, újra megszólal.

– A házasságunk első heteiben elégedettnek éreztem Juditot. Majd hamarosan azt követelte tőlem, szakítsam meg németországi, baráti kapcsolataimat. Előfordult, hogy a postai leveleimet összetépte, vagy elrejtette a konyhaszekrényben. Kisebb kárpitos üzemben találtam munkát. Fél év után már biztos lehettem abban, hogy nem akar velem disszidálni. Inkább tőlem, mint anyjától szakadna el. Pedig imádtam és kényeztettem.

– Nem lehetett eléggé szeretni őt.

– Csakhamar teherbe esett. Akkor kijelentette, hogy a baba miatt nem vállalhat izgalmakat; mindjárt ágyba feküdt, nem is kelt fel tudtommal a szülésig többé. Arra kért, menjek előre; később, a gyermekünk születése után ők is csatlakoznak hozzám. Már nem bíztam Juditban, mégis elhittem, mert hinni akartam neki. Minden a terv szerint történt. Sikerült

egy csoportos, ausztriai sítúráról feltűnés nélkül nyugatra távozni. Berlinben a kényelmükért mindent előkészítettem.

– A halva született kislány hírét ekkor kaphatta Magyarországról.

– Anyósomtól érkezett távirat: „Megszülettem, meghaltam miattatok: Johanna"

Judit viszont maga döntött a sorsáról.

III.

A hentesnek csak egy lánya volt.

– Vihetik a kardvirágokat?

A ministráns fiú benyit a szobába: azt mondja, elindult a temetői menet Judit néni koporsójával.

Intek neki, csatlakozunk mi is. Kint a szél lesodorja egy gyászoló nő kalapját. Utána iramodik. Úgy látom, mintha a tizenöt éves Judit szaladna el tőlünk távolodva, kék bundájában.

TARTALOMJEGYZÉK

ÚJ BABA 5
A NÉMET NŐ LÁNYA 9
ŐZIKÉS ZSEBKENDŐ 14
CSALÁDI ÉLET 17
VÖRÖS CÉDULA 21
KOLOMPÁROK 25
TANGÓ-HARMONIKA 28
PLASZTILIN 31
MEGSZÉGYENÍTÉS 35
SEBZETT MEGGYFA 39
ARANY MEDÁL 42
SAUTÉ 46
A TÁJKÉPFESTŐ 49
FALFRESKÓ 53
CSIPKERÓZSIKA 57
NYÁRI HÓ 61
CSILLAGOS-HOMLOKÚ 65
MOZIVÁLLALATI ÜDÜLŐ 68
ELVESZETT NAPLÓ 74
AGYÉRGÖRCS 79
MADONNA, GLÓRIA NÉLKÜL 83
EGYENSAPKA 87
KRUMPLIFÖLDÖN,
DOHÁNYLEVELEK KÖZÖTT 91
BABI NÉNI 96
ÉRETTSÉG 101
A HENTES LÁNYA 105

www.irasmuvek.hu

Kiadta az Írásművek Kiadó Kft.

Az illusztrációkat készítette:
Fejesné Kosztrics Piroska

Felelős kiadó:
a Kft. ügyvezető igazgatója
1117 Budapest, Prielle Kornélia utca 8/A
E-mail: kiado@irasmuvek.hu
Telefon: (+36-1) 371-0605
www.irasmuvekkiado.hu

Nyomdai kivitel:
Onlineprint Nyomdai Szolgáltató Központ
Felelős vezető: Balaska Barbara
www.onlineprint.hu

ISBN 978-615-5040-50-4